

TALIANSKO-SLOVENSKÝ KNIŽNÝ PROJEKT

V talianskej tvorivej dielni *Fantariciclando* vo Forli sa zrodil unikátny knižný projekt – rozprávková knižka *La casa del Fiore Volante* (Dom lietajúceho kvetu) talianskej autorky Renaty Franca Flamigniovej (z Forli-Cesena) a slovenskej ilustrátorky Daniely Olejníkovej (z Bratislavy). Knižka vzišla zo spolupráce Asociácie slovenských ilustrátorov s príspevom Bolonskej univerzity, Regiónu Emilia-Romagna, Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Taliansku a Honorárneho konzulátu Slovenskej republiky so sídlom vo Forli po úspešnej účasti našej mladej výtvarníčky na prestížnej ilustrátorskej súťaži *Mostra degli illustratori*, ktorú medzinárodná porota vybrala medzi jej 80 účastníkov. Súťaž patrí k hlavným udalostiam bolonského veľtrhu.

Viac čítajte na strane 9.

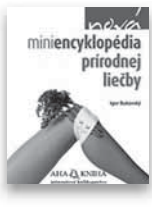
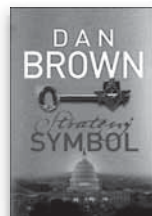
KNIŽNÁ REVUE

www.litcentrum.sk

Z OBSAHU

- 03 Emil VIŠŇOVSKÝ: Človek by mal žiť v záhrade
- 04 Jano HARGAŠ: Mám v päťach mafiu
- 05 Juraj ČERVENÁK: Černokňažník. Vládca vlkov
- Marián HATALA: V krajine zbytočných možností
- Dominik DÁN: Mucha
- Zuzka ŠULAJOVÁ: Džínsový denník 2
- Jozef BILY: Bláznivá škola Jožka Bilyho
- 08 Marie DARRIEUSSECO: Tom je mŕtvý
- 09 Najpredávanejšie knihy vo Francúzsku
- 12 Rozhovor s literárnym historikom a kritikom Tomášom WINKLEROM

NAJPREDÁVANEJŠIE KNIHY

KNÍHKUPECTVO PANTA RHEI
OBCHODNÉ CENTRUM TULIP, PLTNÍKY 2, 036 01 MARTIN
TEL.: 043/4306660

Slovenské:

1. I. Bukovský: Nová minicyklopédia prírodnej liečby – AKV – Ambulancia klinickej výživy
2. T. Tainová: Je to inak, mami... – Evitapress
3. Daňový sprievodca 2010 s komentárom – Hospodárske noviny

Zahraničné:

1. D. Brown: Stratený symbol – Vydavateľstvo Slovart
2. S. Meyerová: Zatmenie – Tatran
3. P. Hoffman: Lavá ruka Boha – Ikar

KNÍHKUPECTVO ARTFORUM
DOLNÁ 8, 975 90 BANSKÁ BYSTRICA
TEL./FAX: +421 48 415 1335

Slovenské:

1. J. Rozner: Sedem dní do pohrebu – Marenčin PT
2. P. Sibyla: Niečo o orchideách – Artforum
3. 70 rokov © Lasica – Marenčin PT

Zahraničné:

1. D. Brown: Stratený symbol – Vydavateľstvo Slovart
2. Ch. Potok: Dar Ašera Leva – Artforum
3. Ch. Potok: Volám sa Ašer Lev – Artforum

KNÍHKUPECTVO BENELIBRI
HM TESCO, 924 01 GALANTA
TEL.: 0917 348 333

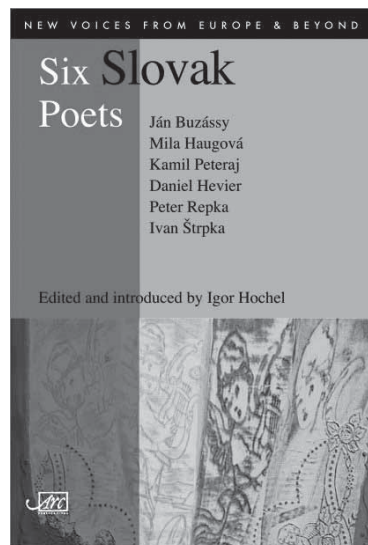
Slovenské:

1. E. Tekelyová: Ženy, nebláznite! Vek je iba číslo – Ikar
2. I. Bukovský: Nová minicyklopédia prírodnej liečby – AKV
3. 70 rokov © Lasica – Marenčin PT

Zahraničné:

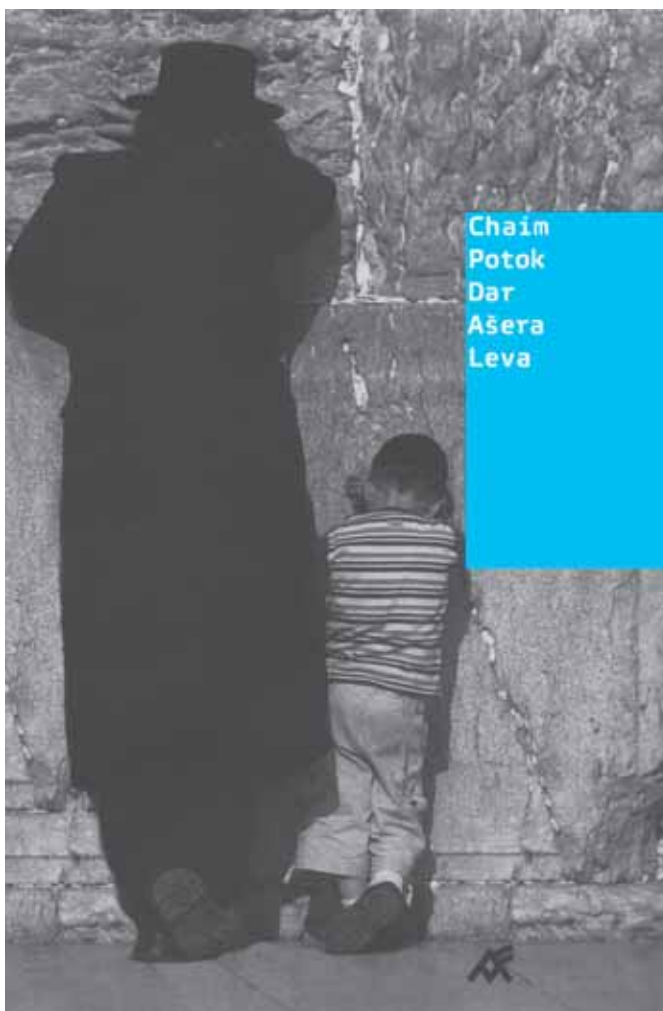
1. D. Brown: Stratený symbol – Vydavateľstvo Slovart
2. L. J. Smithová: Upírske denníky. Temnota – Fragment
3. P. Hoffman: Lavá ruka Boha – Ikar

SLOVENSKÁ POÉZIA V ANGLIČTINE

Vo štvrtok 25. februára sa v bratislavskom kníhkupectve Panta Rhei na Poštovej ulici konala prezentácia anglicko-slovenskej antológie poézie *Six Slovak Poets*, ktorá práve vyšla v britskom vydavateľstve Arc Publications a predstavuje tvorbu Mily Haugovej, Jána Buzássyho, Kamila Peteraja, Ivana Štrpka, Petra Repka a Daniela Heviera. Na prezentácii sa zúčastnili okrem básnikov aj zostavovateľ

Igor Hochel, prekladateľ John Minahane a vydavatelia Angela Jarman a Tony Ward.

RUŽA

Lístok na lístok kladie jemne
v okrúhlych vlnách.

Pod kvapkou dažďa pokorne sa prehne,
do seba stúlená o láske dumá.

Pred zrkadlom dotieravým
vnára sa do seba a halí malú tvár.
Vravím jej:
otvor sa mi,
bo krása tvoja raní
a páli jednotaj.

V múdrosti ďalej mlčí, stúlená do seba
mámi svet?

Svet lásky učí.

Na slnku slzy suší
a v krehkých vlnách vône
pod ťarchou lásky stone.

Svetoslav Veigl sa narodil na Štedrý deň roku 1915
a opustil nás na Popolcovú stredu 17. februára 2010.

Čo nie je v ňom,
neexistuje. S.V.

Chaim Potok

Dar Ašera Leva

Bratislava, Artforum 2010. Preklad Alena Redlingerová

Americký židovský spisovateľ, filozof a rabín Chaim Potok (1929–2002) sa roku 1990 vrátil po osemnástich rokoch k osudom svojho umelca z knihy *Volám sa Ašer Lev* (v slovenskom preklade vyšla roku 2009), aby stvárnil jeho ľudský a umelecký zápas v románe *Dar Ašera Leva*.

Ašera stretávame ako 45-ročného svetoznámeho maliara vo Francúzsku počas tvorivej krízy. Kritika jeho poslednú výstavu znosila pod čiernu zem a on sám hľadá umelecký výraz, ale aj odpoveď na otázky o mieste umenia a umelca v meniacom sa svete. Vyhostený z brooklynského chasidského prostredia si založil rodinu a zázemie mu tvorí manželka s dcérou a synom. Vzdialenosť od domova a zriedkavé stretnutie s rodičmi a strýkom nijako neovplyvnili jeho vieru a dodržiavanie zákonov Tóry, ani neoslabil silné citové väzby k príbuzným a múdre mu rabínovi. Chápal, že obrazom Ukrižovania, v ktorom sa vyplavili jeho vybičované emócie, ich ranil, nezmiernil sa však s ich nepochopením.

Návrat domov po dvadsiatich rokoch na pohreb milovaného strýka Jicchoka, ktorý jediný podporoval jeho talent, je pre senzitívneho maliara otvorením starej rany. V spomienkach a videniach sa k nemu vracajú postavy z minulosti aj záhrobia a v podvedomí cíti skryté ohrozenie. Stretnutie so staručkým rabínom jeho obavy umocňuje. Za svoj dar talentu má dať spoločenstvu svoj dar. Nevyslovená zahmlená požiadavka ho desí a prenasleduje ako jeho manželku dva vojnové roky prežité v zapečatenom byte bez svetla a život bez rodičov. Na požiadavku, aby zostal doma dlhšie, reaguje: „Prišiel som na strýkov pohreb, nie na môj.“

Kauzu dedičstva po strýkovi, ktorý mu odkázal nesmierne cennú zbierku obrazov, využíva Potok na zobrazenie rozporu v uzavretom a obmedzenom svete nielen Chasidov, ale vnímania pravidiel morálky a hodnôt všeobecne. Ašer, vyvrhel, prijíma dedičstvo darované s láskou, naplňa poslednú vôľu svojho strýka, kým Jicchokovi najbližší nechcú závet akceptovať, hoci pre nich majú vzácne obrazy len materiálnu cenu. Predali by ich a peniaze investovali do siete klenotníctiev. Bratranec, vzorný Chasid, neovládne svoju chamtivosť a priamo v synagóge vyvolá konflikt.

Ašera teší prítomnosť matky a otca, ale cíti aj nevraživosť až nenávisť uzavretej komunity neschopnej akceptovať iné videnie sveta a iný názor. Nie je si vedomý porušenia Desatora, lebo to podľa neho zakazuje obrazy uctievať, nie ich malovať. On však teraz malovať nedokáže. Je spútaný, musí odísť.

Inak to vidí jeho manželka. Žijú sa ľahko s prostredím a netúži po návrate do Francúzska, kde ju prenasledujú detské nočné mory a desivé spomienky. V svokrovcoch nachádza náhradu za svojich rodičov, ktorých jej vzala vojna a vlastne si ich nepamätá. Rodičia nástoja, aby im doprial čas pobudnúť s vnúčatami, a rabín opakuje svoju do hádanky zahmlenú, ale pritom pre Ašera veľmi jasnú prosbu. Neodolá citovému nátlaku a odlieta sám do Paríža, aby sa nakrátko vrátil a svojmu spoločenstvu dal ten najcennejší dar, syna. Jeho obeta bola odmenená návratom tvorivého rozletu. Sám v ošiali tvorby si kladie otázku: „Vedel rebe, že teraz chcem, potrebujem byť sám? Že sa rozhodnem nielen pre záujmy ladovských, ale aj pre svoje? Rátal azda s bezmocnou sebeckosťou umelcovej duše...?“

Chaim Potok vystaval vynikajúci silný príbeh a vyrozoval ho svojim typickým jednoduchým, no pôsobivým štýlom. Cez jeho kontúry presvitá kritika americkej spoločnosti a jej politiky, konzumného štýlu a americkej predstavy úspechu v kontraste s tradičnými, najmä rodinnými hodnotami chasidských spoločenstiev. Ani tie však neprezentuje ako ideálne, vidí do ich uzavretosti pred ostatným svetom, vníma ich nekritickosť a obmedzenosť, ale aj túžbu po politickom vplyve. Chcu žiť s vymoženosťami modernej doby po starom. Nastupujúca vzdelaná generácia však chápe, že Ašer Lev ich preslávil a svet gójoy nie je ohrozením, je len iný, je alternatívou, pred ktorou sa netreba hermeticky uzatvárať. Otvorí dvere do sveta budúci rabín, Ašerov syn?

Vydavateľstvo Artforum vydalo okrem kníh *Volám sa Ašer Lev*, *Dar Ašera Leva* aj Potokove prózy *Polnoc starých mužov*. Všetky tri sú v jednotnom elegantnom dizajne Erika Jakuba a Martina Grochovcov a vybavené slovníčkom výrazov z aske-názskej hebrejčiny použitých v texte.

Margita Bíziková

ZRKADLÍME

„Mladý kritik občas vynáša unáhlené sudy, vie byť zlostnejší, keď sa mu niečo nepáči, nemá obvyčajne rešpekt pred ničím. Čo je dobre, lebo zavše sa mu podarí povedať aj nepríjemné pravdy. Lenže kde sú? Zdá sa mi ich málo.“

Jozef Bžoch, SME 10. 2. 2010

KDE BOLO

- Štúdio 12 v Bratislave – prezentácia knihy Dagmar PODMAKOVEJ *Príbeh divadla (Divadlo, ktoré nezaniklo)* – 10. februára
- Hotelová akadémia v Prešove – prezentácia knihy Martiny POLÁKOVEJ *Martin Šinal – Zamilovaný do Boha* – 16. februára
- Galéria F7 v Bratislave – výstava fotografií študentov VŠVU a detí so zdravotným znevýhodnením spojená s prezentáciou knihy *Mojimi... Tvojimi očami. Spolu uvidíme viac* – 16. februára
- Kníhkupectvo Artforum na Kozjej ulici v Bratislave – prezentácia knihy Daniela LUTHERA *Z Prešporka do Bratislavy* – 18. februára
- Galéria Artotéka v Bratislave – prezentácia dvojazyčného výberu z poézie Emily DICKINSONOVEJ *Učili sme sa celú lásku / We learned the whole of love* – 22. februára
- Kaviareň Divadla Andreja Bagara v Nitre – autorský večer Ladislava BALLEKA – 23. februára
- Kníhkupectvo Panta Rhei na Poštovej ulici v Bratislave – prezentácia knihy MISIA fotografa Alana HYŽU a reportéra Petra KUBÍNYIHO – 23. februára
- Galéria Artotéka v Bratislave – autorské čítanie Stanislava KALAVSKÉHO – 24. februára
- Esterházyho palác v Bratislave – prezentácia monografie Kataríny BAJCUROVEJ *Fulla* – 25. februára
- Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou – prezentácia knihy Karola DUČÁKA *Poslušný až na smrť* – 25. februára
- Slovenské národné múzeum v Bratislave – vernisáž výstavy *Cesty slovenskej knihy Od Proglasu k postmoderne* – 26. februára
- Kníhkupectvo Artforum na Kozjej ulici v Bratislave – prezentácia knihy Zsolta LEHELÁ *Príbeh bratislavských fontán a studní* – 2. marca
- Klub slovenských spisovateľov v Bratislave – Etela FARKAŠOVÁ a jej kniha *Čas na ticho* – 2. marca o 15.00
- Kníhkupectvo Panta Rhei na Poštovej ulici v Bratislave – prezentácia románu Jozefa KARIKU *V tieni mafie* – 3. marca o 17.00

KDE BUDE

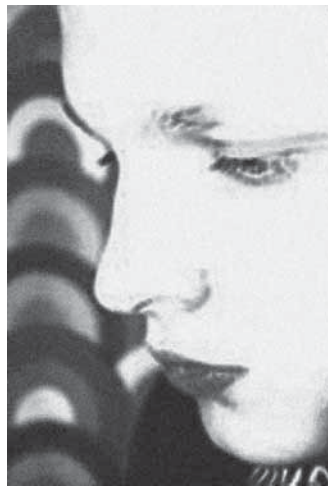
- Verejná knižnica M. Rešetku v Trenčíne – prezentácia básnickej zbierky Olgy NEMCOVEJ–KOŠECKEJ *Pavučiny babieho leta. Spomienky* – 4. marca
- Kníhkupectvo Artforum na Kozjej ulici v Bratislave – prezentácia knihy *Príbeh bratislavských fontán* – 4. marca o 19.00
- Verejná knižnica M. Rešetku v Trenčíne – Deň ľudovej rozprávky – 16. marca
- Západoslovenské múzeum v Trnave – Múzeum knižnej kultúry – výstava *Premeny Biblie* sprístupňuje knižné vydania Biblie od 16. do 20. storočia zo zbierok historickej knižnice ZsM – do 31. augusta

Najkrajšie a najlepšie detské knihy jesene 2009

Odborné poroty zostavené organizátormi súťaže – Medzinárodným domom umenia pre deti BIBIANA a Slovenskou sekciou IBBY vybrali ako najkrajšiu detskú knihu jesene titul Ján Uličiansky: *Malá princezná* s ilustráciami Miloša Koptáka z vydavateľstva Perfekt. Literárna porota vybrala ako najlepšie detské knihy jesene tri tituly: Ján Uličiansky: *Malá princezná* z vydavateľstva Perfekt, Erik Jakub Groch: *Ábė, aha a spol.* s ilustráciami Martina Grocha z vydavateľstva OZ Slniečkovo a Ján Navrátil: *Čauko, bengoši!* s ilustráciami Martiny Matlovičovej–Královej z vydavateľstva SPN – Mladé letá.

Čo na ocenenie hovorí ilustrátorský debutant, osemnásťročný Martin Groch, ktorý ilustroval text svojho otca, s ktorým už spolupracoval aj na dizajne viacerých kníh?

- **Nebojíte sa takétoho suverénneho vkročenia do knižného sveta?**

V šestnástich som si myslel, že keď budem mať osemnásť, budem už dávno bohatý a tiež som si myslel (pochopiteľne), že každá žena bude chcieť byť so mnou a každý muž mnou... Namiesto toho som spravil knihu a pribral, ale napriek tomu som asi spokojný.

- **Väčšina detí svojich známejších rodičov má obavy, aby ich brali ako autonómnych tvorcov bez rodinných súvislostí...**

Na Slovensku nie je nikto nezávislý, a na druhej strane som ochotný priznať, že nemám charakter, idem cez mŕtvoly a hlavne po chrbtoch svojich najbližších (ticho – smiech – hrobové ticho).

- **Ste maturantom na Súkromnej strednej umeleckej škole grafiky a animácie v Bratislave. Budete pokračovať na VŠVU? Čo by ste chceli robiť – ilustrácie, dizajn, malbu?**

Budem pokračovať na VŠVU, ak ma vezmú. Chcel by som robiť ilustráciu, dizajn, malbu (čokoľvek, čo mi niekto zaplatí).

- **Prezradíte pár mien výtvarníkov alebo dizajnérov, ktorí vás najviac oslovujú? A prečo?**

Frost a jeho dizajnérske štúdio ma oslovujú a inšpirujú svojou profesionalitou, kreativitou a ľahkosťou. Parra svojim jedinečným a pritom úplne jednoduchým štýlom ilustrácie, ktorý u nás nemá obdobu, So Me schopnosťou vybudovať skutočne jednoliaty a pritom komplexný a veľmi osobitý vizuál hudobného vydavateľstva Ed Banger. František Skála a Petr Nikl neustálym budovaním svojich vlastných úžasných svetov. Art Spiegelman tým, že ukázal západnému svetu nielen to, že komiks je médium, ktoré sa vyrovná ostatným, ale že zásadné komiksy môžu svojou prirodzenosťou častokrát preskočiť tony priemernej literatúry, filmu, divadla. Jim Davis dokonalým Garfieldom. Joan Sfar nádhernou modernistickou kresbou a schopnosťou nasledovať Singera Babela a Malamuda súčasným jazykom.

Slovenskí saleziáni – misionári objektívom Alana Hyžu

Kniha *MISIA* opisuje sugestívne a dramatické príbehy slovenských saleziánov – misionárov, ako ich zachytil fotograf Alan Hyža a reportér Peter Kubínyi počas dvoch rokov. Ide o deväť reportáží o slovenských saleziánskych misionároch. Tí pôsobia na každom kontinente, pomáhajú ľuďom postaviť sa na vlastné nohy a získať stratenú dôstojnosť. Kniha vyšla dvojazyčne – v slovenčine a v angličtine vo vydavateľstve Don Bosco. Jej slávnostné uvedenie sa konalo 23. februára, stretnutie s autormi 3. marca v bratislavskom kníhkupectve Panta Rhei Poštová, kde je inštalovaná aj výstava, ktorá potrvá do 9. marca.

Nevyužitie myšlienky

Kolko snov vyjde navnivoč len preto, že realita sveta sa s nimi nezhoduje.

Artforum má narodeniny

Dvadsať narodeniny Artfora, ktoré sa z jednej predajne rozrástlo na sieť piatich kamenných kníhkupectiev v Bratislave, Košiciach, Banskej Bystrici, Žiline a Trnave a na internetové kníhkupectvo www.artforum.sk, si v bratislavskej predajni na Kozjej ulici pripomenuli aj počas tretieho ročníka akcie Bratislava v Artfore, ktorá

potrvá do 7. marca. Okrem prezentácií a zaujímavých stretnutí ponúka Artforum na vybrané tituly o Bratislave 20 % zľavu, počas podujatí bratislavské rožky a malokarpatské víno. Najbližšie sa môžete vo štvrtok 4. marca stretnúť s Jurajom Šebom, autorom kníh *Zlaté 60. roky, Normálne 70. roky a Reálne 80. roky*.

Sviatok knihy aj obce

Mimoriadnu udalosť zažila 19. februára nevelká obec v Považskobystrickom okrese – prezentáciu prvej monografie o svojich dejinách i súčasnosti. Vyšla pod názvom *670 rokov obce Sádóčné* a jej autorom je miestny rodák, pedagóg, výtvarník, spisovateľ a kultúrny historik. Gejza SÁDECKÝ. Za účasti občanov, obecného zastupiteľstva, zástupcov okresných kultúrnych inštitúcií i riadiacich orgánov predstavil Stanislav Miko účastníkom podujatia knižku, ktorá čitateľa sprevádza históriou, vývojom, etnografickými pozoruhodnosťami aj niektorými zvláštnosťami obce, jej

nezvyčajným geografickým prostredím i prírodnými krásami a zoznamuje aj s osobnosťami Sádóčného. Prechádzku stáročiami výstižne dopĺňa množstvo fotografií i dokumentov. Monografia obce, ktorá je výsledkom viacročného vytrvalého úsilia autora, ukázala všetkým, ale najmä mladej generácii, že majú byť na čo hrdí. Zároveň je dokladom toho, že aj v nepriaznivých finančných podmienkach, vďaka obetavosti a pochopeniu viacerých nadšencov, môže vzniknúť kniha, ktorá je nielen vhodnou propagáciou obce, ale bude dlhé roky slúžiť ako prameň poznania o nej. **-lč-**

Príbeh divadla

V bratislavskom Štúdiu 12 predstavili 10. februára knihu Dagmar PODMAKOVEJ *Príbeh divadla (Divadlo, ktoré nezaniklo)* o martinskom divadle. Nadviazala v nej na prácu V. Štefka (Divadlo, ktoré vzniklo – 1984) k 40. výročiu Divadla SNP v Martine a sleduje vývoj divadla od jesene 1983 do roku 2009. Toto štvrtstoročie poznamenali nielen výrazné spoločenské zmeny, ale aj rekonštrukcia historickej budovy divadla. Autorka preto v úvode načrela do vzdialenejších dejín a stručne zoznámila s projektom architekta B. Bullu, ktorý realizoval myšlienku viacúčelového kultúrneho zariadenia Národného domu (divadlo, knižnica, muzeálne, zbierky, kasíno, kaviareň, reštaurácia i zopár hotelových izieb). Podrobnejšie sa zamerala na dianie v divadle v 80. rokoch – rôznosť dramaturgie, dialóg režisérskych osobností (domáci i hosťujúci), hereckému kolektívu, invenčnej scénografii... Zvlášť spracovala obdobie zmien v divadle po roku 1989. Konštatovala, že spoločenské zmeny znamenali obrat v myslení dramaturgie. Ten sa prejavil hľadaním pútavých tém, ktoré by oslovili tvorcov i divákov. Bolo to obdobie „čakaní na vzostup, stabilizáciu súboru... a návrat diváka“.

V nasledujúcich rokoch načrtla autorka miesto martinského divadla v spoločnosti, trpezlivo sledovala

a hodnotila jeho ďalšie vývojové cesty (vrátane návratu k pôvodnému názvu Slovenské komorné divadlo – 2003). V tejto časti nájde pohľady na prácu režisérov, dramaturgov, scénografov, hercov, či realizáciu divadelných projektov a pod. Tak čitateľovi pred očami defilujú osobnosti, ktoré sa podieľali na profilovaní martinskej činohry, herci, ktorí vyrástli na martinských doskách i generácia mladých tvorcov, čo priniesli do divadla svoje nové predstavy.

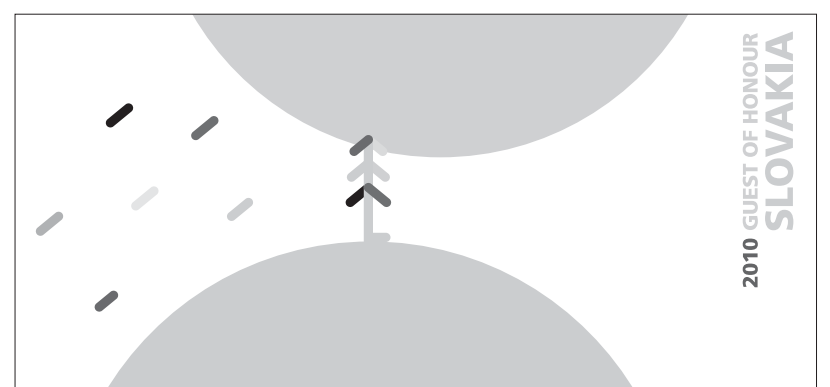
Neoddeliteľnou súčasťou textu sú fotografie z divadelných predstavení, ktoré začínajú rokom 1983 (Starší syn) a končia rokom 2003 (Macbeth). Nechýba menný register, anglické resumé a súpis inscenácií v sezónach 1983/84-2008/09 so základnými údajmi (autor, názov, réžia, dramaturgia, scéna, kostýmy, hudba, premiéra).

Príbeh divadla je knihou – dokumentom, cenným vkladom do dejín nášho divadelníctva, z ktorej vyžaruje vrúcny osobný vzťah autorky k divadlu. Za erudovaným textom D. Podmakovej nezaostáva pútavý vzťah knihy. Dizajnér Ivan Riabič si dal záležať na obálke, zlatej orieške i celkovej grafickej úprave knihy s reprodukciami pôvodnej maľovanej opony Národného domu (dar Umeleckej besedy „Bratrim Slovákom“).

Lýdia Čelková

Kto dostane knižku?

S knižkou citátov z diel Paula Coelho *Láska* sa vďaka vydavateľstvu Ikar môže naša čitateľka Jaroslava ŠAKOVÁ utvrdiť, aké dôležité miesto má láska nielen v literatúre, ale aj v živote. Miloš MARTINKOVIČ z Ratkoviec si môže zaspomínať s manželmi Brockovcami na nedávnu históriu v knihe *Kým prišiel November* z vydavateľstva Dobrá kniha a Mária KLIMÁČKOVÁ zo Suchohradu bude obdivovať *Živú symetriu* z vydavateľstva Q 111.

Goran Stefanovski Tetované duše

Bratislava, JUGA 2009
Preklad Ján Jankovič

Slovenská čitateľská verejnosť, divadelníci a záujemcovia o balkánsku dramatickú tvorbu sa dočkali významného edičného činu: vo vynikajúcom preklade znalca a skúmateľa južnoslovenských literatúr, Jána Jankoviča, vyšlo šesť drám macedónskeho autora a profesora teatrologie na Cantenburskej univerzite Gorana Stefanovského (nar. 1952). Stefanovski, nositeľ mnohých domácich i zahraničných ocenení, je osobitným zjavom nielen v macedónskej dramatickej literatúre, ale aj v širšom balkánskom priestore a jeho hry sa hrali a publikovali v Európe i v Amerike. Vydanie Stefanovského dramatických textov dokazuje nevyhnutnosť ďalšieho prehľadovania slovensko-južnoslovenských divadelných vzťahov, lebo v ich rámci slovensko-macedónske vzťahy boli dosiaľ najmenej rozvinuté.

Kniha obsahuje drámy: *Let na mieste*, *Tetované duše*, *Živé mäso*, *Hocikto*, *Čierna diera*, *Hi-Fi* a uvádza ju erudovaný predhovor Jána Jankoviča o špecifikách Stefanovského života a tvorby, pričom zahŕňa informácie o celom dejinnom korpuse macedónskej drámy, literatúry a kultúry. *Tetované duše* sú navyše obohatené dvomi interview so Stefanovským, ktoré poskytol macedónskym médiám v 90. rokoch minulého storočia. V záverečnej poznámke teatrolog Anton Kret stručne rozoberá miesto Stefanovského v macedónskom kontexte a v kontextoch bývalej Juhoslávie.

Stefanovski je vyznávačom multi-kultúrnosti, jasne čitateľná je jeho otvorenosť k svetu a osobitne k svetu divadelného umenia, v ktorom prejavuje vysokú flexibilitu v tematických, žánrových, ale aj estetických a realizačných polohách. Všetky jeho drámy publikované v tomto vydaní sa dožili scénickej realizácie v rôznych končinách sveta. Svedčia o intelektuálnom a invenčnom duchu: samotné divadlo sa realizuje v podobe života, zatiaľ čo život sa tam v rovnakom čase mení na divadlo, menia sa časové a priestorové koordináty a čitateľ či divák má časť pocit, že pri rozvíjaní hlavnej idey je všetko ostatné viac-menej relatívne. Pritom sa autor prejavuje ako inšpiratívny a pripravený bádateľ podstaty problémov, ktoré vždy majú charakter širšieho, univerzálneho významu. Dufajme, že táto univerzálnosť i svojskosť predučí Stefanovského na to, aby sa čoskoro na Slovensku udomácnil v oveľa väčšom rozsahu než doteraz.

Zvonko Taneski

Emil Višňovský Človek by mal žiť v záhrade

Bratislava, Kalligram 2010

Nie náhodou si v dnešnej hodnotovo zneistenej dobe hľadá filozofická eseje ako žánre „na pomedzí“ výraznejšie miesto v kultúrnej tvorbe, predovšetkým ako typ intelektuálno-umeleckej reflexie duchovnej klímy, ale aj problémov života jednotlivcov alebo spoločenských celkov. Práve vďaka „dvojdomovosti“, ktorá by mala predstavovať symbiózu myšlienkového bohatstva a literárnej vycibrenosti, má esejistický text predpoklad oslovať odborné aj širšie čitateľské kruhy. Akoby však aj sami filozofi pocítovali potrebu rozšíriť rámec svojho výrazového registra a prihovárať sa súčasníkom „uvoľnenejšie“, v jazyku, ktorý má aspoň tak blízko k poézii ako k vede: táto tendencia vystihuje aj našu súčasnú filozofiu, či už máme na mysli staršie, stredné alebo mladšie generácie.

Potvrzuje to aj Emil Višňovský, popredný predstaviteľ strednej generácie, autor množstva odborných prác publikovaných doma aj v zahraničí (najmä o filozofii pragmatizmu a neopragmatizmu, o ľudskom konaní a poznaní, o rôznych druhoch ľudskej skúsenosti), ktorý sa prezentuje v posledných rokoch aj ako esejista. Najmä v esejach rozvíja tému súčasnej filozofie (celej kultúry), jej miesta v spoločnosti, vzťahu filozofie a každodenného života, resp. možností, akými môže táto disciplína, charakterizovaná aj ako láska k múdrosti, ovplyvňovať a obohacovať ľudské prežívanie.

Táto téma dominuje aj v knižke *Človek by mal žiť v záhrade*. S odbornou fundovanosťou, a zároveň so zmyslom pre literárny štýl reflektuje okrem uvedených aj ďalšie socio-kultúrne fenomény. Veľkú pozornosť venuje problematike vzťahu prírody a kultúry (zdôrazňujúc nevyhnutnosť transformovať kultúru na biofilnú a v týchto intenciách transformovať aj filozofiu), problematike ľudskej prirodzenosti, individuálnej a kolektívnej identity, času ako jedinečnej hodnoty... Vyzdvihuje význam komunikácie (konverzácie), komunity, najmä domova ako priestoru, kde sa utvárajú najpevnejšie a najintímnejšie medzilidské vzťahy, zamýšľa sa nad fenoménom cesty a cestovania (hlavne ako filozofických symbolov), ale aj športu „ako možného spôsobu života“, nastoľuje dilemu intelektuálov v súčasnom svete. Sympatické je, že jeho úvahy prekračujú dichotomické schémy tak v prípade vzťahu prírody/kultúry, ako aj v prípadoch vzťahu tela/mysle, komunity/individua či kontemplatívneho a praktického činnorodého spôsobu života.

Filozofia nie je v týchto esejach len metódou pri nazeraní jednotlivých fenoménov, ale sama sa stáva objektom (seba)reflexie. Profesionálne uvažovanie o filozofii a jej hodnote v takom rozsahu a v takej šírke spektra pohľadov, s akým sa tu stretávame, je v slo-

venskej filozofickej spisbe skôr zriedkavosťou ako pravidlom. Autor chápe filozofiu v úzkej spätosti s reálnymi problémami, z teoretického, metodologického, praktického, ale aj – a to je u nás isté nówum – z terapeutického hľadiska. Príznačné je, že hoci východiskom uvažovania je pre autora neraz dejinno-filozofický materiál (osvietenská filozofia, najmä jej vrcholový francúzski predstaviteľia, z neskorších filozofov Dewey, James, Marx, Wittgenstein, Rorty, Foucault a ďalší), eseje sprostredkujú filozoficky podložený pohľad na aktuálne problémy. Cenné je aj to, že autor svoje úvahy ukotvuje v domácom prostredí, hovorí o probléme slovenskej filozofie (kultúry), národnej identity a podobne.

Ako napovedá názov knižky, filozof sa esejami vracia k „záhradnej metafore“, ktorá sa opakovane vynárala v dejinách filozofie (literatúry, výtvarného umenia...) od Epikura cez Voltaira, Anatola Franca, Eugena Finka až po súčasníka – brnianskeho filozofa Josefa Šmajsa...), aby podčiarkol vlastné chápanie civilizačného vývoja v zmysle kultivácie prírodného sveta, jeho premeny na záhradu ako „kultivovanú krajinu“, v ktorej sa potvrdzuje úcta k prírode a takisto ku každej ľudskej bytosti, a aj chápanie filozofie ako jedného z nástrojov tejto žiadanej premeny.

Etela Farkašová

Ján Gbúr: Hviezdoslav Dramatická tvorba

Košice, EQUILIBRIA 2009

Pavol Országh si už ako študent načrtnol množstvo námetov, ktoré chcel pretaviť do dramatických textov. Monografia *Hviezdoslav. Dramatická tvorba* preto právom začína ich komentovanou zmienkou. Gbúr reflektuje Országhovo prvé tvorivé obdobie (1867 – 1873) nadväzuje na svoje už uverejnené výskumy (Pavol Országh dramatik, spoluautor P. Himič, 2002) a dopĺňa ich o nové poznatky.

Hru *Vzhľadanie* (1868) klasifikuje ako krátku veršovanú národnú drámu, vníma ju v súvislosti s tvorbou Andreja Sládkoviča, odhaľuje jej kompozičné slabiny. Hra *Pomsta* (1869) je v Gbúrových očiach akýmsi skúšobným prototextom, ktorým si Országh stanovil tvorivú dominantu – aplikovať shakespearovský typ vysokej dramatiky do slovenskej literatúry a viesť tvorivú diskusiu s klasickou

gréckou tragédiou. Drámu *Otčím* (1871) podľa slov interpreta možno začleniť medzi drámu svedomia, čo je predpokladom vzniku psychologicko-realistickej drámy. Je preto paradoxom, že jej inscenačný potenciál dosiaľ nebol dostatočne objavený.

Ústrednou časťou knihy je interpretácia drámy *Herodes a Herodias* (1909). Podľa Gbúra je uzatvorením cyklu autorových epických básní s biblickou tematikou (*Agar*, *Ráchel*, *Kain*, *Sen Šalamúnov*, *Vianoce*). Pri jej písaní sa Hviezdoslav neinspiroval Wildovou hrou *Salome*, nepoznal asi ani Flaubertovu novelu *Herodias*. Čerpal z vlastnej fantázie, z biblických dejín, možno z Josefa Flavia. Gbúr odhaľuje shakespearovské kompozičné postupy pri jej výstavbe, uvažuje o adekvátnosti názvu v pomere k sémantike jej ústredného konfliktu, erudovane nás sprevádza

dejstvami, analyzuje metrické osobitosti textu. Hviezdoslavovu drámu *Herodes a Herodias* vníma ako nedocenený klenot slovenskej literatúry.

V závere knihy Gbúr načrtáva obraz slovenskej dramatickej literatúry na prelome 19. a 20. storočia: shakespearovský typ dramatika, akým bol Hviezdoslav, je v ňom osobitým zjavom.

Monografia *Hviezdoslav. Dramatická tvorba* je určená odborníkom i bežným čitateľom. Spestrujú ju informácie o inscenovaní jednotlivých drám: ukazujú osobitosť spisovateľovej poetiky, aj jej interpretačné posuny vyzdvihnutím shakespearovských prvkov, inokedy napr. schillerovských atribútov. Gbúrov interpretačný záujem pomáha chápať Hviezdoslava ako autora, ktorého tvorba nie je zabudnutým reliktom starých čias.

Peter Mráz

KNIHA ROKA 2009

Stav k 16. februáru

KNIHA ROKA

	Počet hlasov
1. J. Banáš: Zastavte Dubček! – Ikar	113
2. O. Malý: Mocipánov služobník – Tribun EU	97
3. B. Filan: Klimtov bozk – Vydavateľstvo Slovart	91
4. J. Balco: Žlté ruže – Regent	78
5. M. Kenda: Epidrámy a Epidraky – DAXE	71

DEBUT ROKA

1. V. Strýček: Bankrot. Chcete prežiť? – Perfekt	84
2. M. Tuma: Čaša plná lásky – Knižné centrum	61
3. I. Dobrakovová: Prvá smrť v rodine – Marenčin PT	30
4. G. Weissová: Diagnóza F 50 – Evitapress	26
5. V. Štefanič: Kráľovná z Tammiru – Don Bosco	18

VYDAVATEĽSTVO ROKA

1. Ikar	119
2. Vydavateľstvo Slovart	80
3. Perfekt	75
4. DAXE	67
5. Knižné centrum	62

ANKETOVÝ LÍSTOK - KNIHA ROKA 2009

KNIŽNÁ REVUE

1. Na knihu roka navrhujem:

.....
(autor; názov, vydavateľstvo)

2. Za debut roka navrhujem:

.....
(autor; názov, vydavateľstvo)

3. Za vydavateľstvo roka navrhujem:

.....

Meno a adresa odosielateľa:

.....
(podpis)

Svoje hlasy do ankety KNIHA ROKA 2009 posielajte na anketových lístkoch, NIE NA XEROXOVÝCH KÓPIÁCH.
Platné sú anketové lístky obsahujúce aspoň jednu odpoveď na jednu anketovú otázku, ktoré majú čitateľnú adresu odosielateľa s PSČ a vlastnoručným podpisom. Hlasy posielajte len knihám, ktoré vyšli v roku 2009. Uzávierka ankety je 15. marca 2010.

BIBLIOGLOSSÁR

Nigella Lawsonová
NIGELLA EXPRESS. DOBRÉ RÝCHLE JEDLO
Bratislava, Ikar 2009
Preklad Zuzana Šeršeňová

Netradičné recepty obľúbenej autorky s vlastným programom na BBC sú zamerané na jedlá pripravené rýchlo a jednoducho. Navyše lahodia oku a sú chutné. Celý proces varenia zhrnula do krátkych a presných krokov, čím sa usiluje zjednodušiť život v kuchyni každej žene, ktorá privíta maximálny výsledok s minimom úsilia. Zároveň ukázala, že varenie je iba jednou časťou prípravy jedla – k ďalším patrí nakupovanie a plánovanie. Podnetné inšpirácie nájdú čitateľky na rýchle raňajky, večere, jedlá na pracovné dni, na cestu, sviatky, či námety na hviezdne párty alebo upravené recepty z talianskej a mexickej kuchyne. Z pestrej škály receptov sa naozaj dá vybrať a ešte aj ušetriť vzácny čas.

Ellen Alpsténová
PRAMENE TÚŽBY
Bratislava, NOXI 2009
Preklad Veronika Vosyková

Autorka spracovala v románe skutočný príbeh o objavení prameňov Nílu (Biely Níl) a Albertovho jazera. Hlavným hrdinom je cestovateľ Samuel White Baker (1821 – 1884), ktorý na ceste do Afriky kúpil na trhu s otrokmi krásavicu Florenc (1841 – 1916). Napriek tomu, že bola už slobodná, rozhodla sa ísť so svojim osloboditeľom a hľadať prameň Nílu. Odcestovali do Egypta, plavili sa hore Nílom do Chartúmu, Gondokoro a ďalej do neznámej krajiny s každodenným nebezpečenstvom, chorobami, neodbytným hmyzom, náladovými nosičmi, chamtivými náčelníkmi, zlodejmi, násilníkmi, hľadačmi slonoviny... Expedícia (1861 – 1865) bola úspešná – kráľovná Viktória povýšila Bakera do šľachtického stavu. Neskôr pokračoval v dobrodružných výpravách a Florenc (ako jeho manželka) ho sprevádzala.

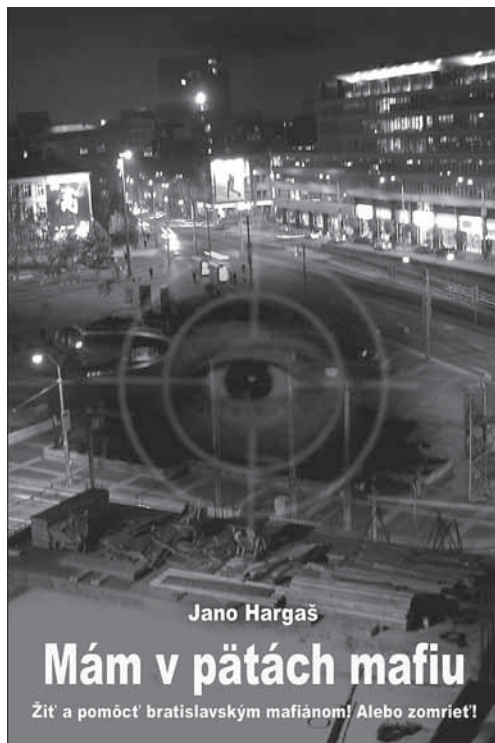
Jozef Kozma
CHLAPEC A ŽIVOT
Bratislava, Kultúrne združenie národnosti a etník SR 2009

Prozaický debut autora predstavil čitateľom zaujímavý pohľad do málo poznaného rímskeho sveta. Očami malého chlapca približuje neľahký, ale za to veselý a družný život v osade s jej nedostatkami, každodennou biedou, tradíciami, často smútkom, ale aj s priateľstvami, rodinnými putami, neodmysliteľnou hudbou, chytráctvom i humorom. Vďaka húževnatej matke sa dostane s celou rodinou do dediny medzi „bielych gadžov“. Tam si kúpi starý dom, postupne si ho opravujú a aby získali peniaze, cestujú na sezónne práce do Čiech. Veselé obrázky zo Slovenska i Čiech skrývajú v sebe neraz nelichotivú pravdu o „bielych“ a o neprispôsobivosti niektorých osadníkov (aj na príklade vlastnej babky), ale predovšetkým snahu chlapca, ktorý čaká na svoju príležitosť, aby sa presadil vo svete ako rovnocenný človek.

-lč-

Vychádza

Jano Hargaš: Mám v päťkách mafiu

Mám v päťkách mafiu je debut Jana Hargaša, študenta žurnalistiky na UK v Bratislave, ktorý vychádza vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ ako objav roka 2010.

Pre svoj prvý – a celkom určite nie posledný – román si Hargaš vybral čitateľsky mimoriadne príťažlivú tému i žáner. Ide o napínavý príbeh z mafiánskeho prostredia, plný nečakaných zvrátov a priam neznesiteľného napätia, okorený svojiským humorom a štipkou tajomna i lásky. Hlavným hrdinom je len štrnásťročný chlapec, ktorého bezstarostný život rozmaznávaného syna z dobre situovanej rodiny sa v jedinej sekunde zvrtné, keď ho za bieleho dňa unesú a postaví pred voľbu: pomôcť bratislavským mafiánom a zostať nažive, alebo zomrieť. On si však – celkom nečakane aj pre seba samého – zvolí tretiu možnosť...

„Ohrozil? Ku komu? Nerozumiem, veď on mi povie... povedal.“ Peter sa nevedel rozhodnúť, či sa má spytovať, alebo plakať.

„Natáral ti, že keď odnesieš kufriky, môžeš ísť domov a nemáš sa čoho báť, však?“

„A... ale hovoril pravdu, nie?“ spýtal sa Peter nezvyčajne tenkým hlasom.

„Myslíš...? A nezdá sa ti čudné, že by ťa len tak pustili? Veď si ich videl.“

„Všetko je čudné!“ skríkol Peter. Do slov sa mu pomaličky vlievala sila, rovnako ako teplá krv do rúk. Po chvíli pokračoval: „A čo keď som ich videl?“

„Môžeš ich identifikovať,“ rýchlo odpovedal Saša.

„Ale... slúbil som, že nikomu nič nepoviem.“

„To je pekné... No ľudia ako oni neveria slubom.“ V miestnosti zavládlo ticho. Peter sa neprestával dívať Sašovi do očí. Akýmsi zvláštnym spôsobom ho tá hlboká čierna upokojovala. Nestačilo to.

„A čo mám teraz robiť?“ spýtal sa zúfalo.

„Musíš ujsť.“

„Ujsť? Ja... ale... ako môžem ujsť?“ Keď si spomenul na Marka strážiaceho v letiskovej hale, vytratil sa mu z tváre aj posledné zvyšky farby.

„Ujsť.“ Saša sa zhlboka nadýchol a dodal: „Obaja musíme ujsť.“

„Obaja?“

„Obaja... Peter, ja viem, čo by sa ti stalo,“ Saša badateľne zrýchli. „Volakedy by mi nezáležalo na tom, čo sa stane chlapcovi ako ty. Dnes je to inakšie. Chceme ti pomôcť, Peter. Myslím, že sa ešte preleje veľa krvi. Špinavej krvi.“ V očiach sa mu zablysko. „A ty za nič nemôžeš.“

Krv? Petrovi v mysli rezonovalo iba toto slovo.

„Čo sa mi stane?... Oni... Oni ma chcú zabiť?“

„Nemajú dôvod nechať ťa žiť. Nielenže ich môžeš ohroziť, navyše sa dá na tvojom zdravom tele dobre zariobiť.“

„Ja? Moje... telo... Prečo?“

„Pečeň, obličky, srdce. Všetko zdravé... a použiteľné.“ Posledné slovo povedal mrazivo chladne. Peter chcel niečo povedať, no Saša zdvihol ruku a umlčal ho.

„Pozri, nemáme veľa času. Tu,“ z náprsného vreca vytiahol pero a kúsok papiera, „máš adresu. Choď tam. Stretneme sa zajtra o takomto čase. Nikomu z rodiny nevolaj, nevolaj na políciu. Nasadni na autobus, vlak, čo len chceš, a vypadni z tohto mesta. Tu máš nejaké peniaze. Malo by to stačiť.“ Strčil mu do ruky papierik s adresou a dve stokorunáčky. „Zober tento kufriky,“ ukázal na jeden z pochrómovaných kufričov stojacich pri umývadle, „ja vezmem druhý. Prines ho tam. Ten kufriky je veľmi dôležitý. Bez oboch kufričov nemáme šancu.“ Saša podišiel k jednému z kufričov a dal ho Petrovi.

„Ver mi... A teraz bež!“

Peter mu ešte chvíľu pozeral do očí. Hľadal v nich odpovede na otázky, ktoré nepoložil. Neúspešne.

Pevne stisol kufriky, pozrel na kabínku, kde bola Miša, a vybehol von.

Utekal zo všetkých síl. Netušiac, prečo a kam. Chcel utiecť čo najďalej. Sotva vnímal, okolo koho beží. Videl len východ a za ním tmavnúci deň. Už bol takmer pri dverách. Spomalil a obzrel sa. Najprv nevedel, na čo sa pozerá, no keď si to uvedomil, zamrel od strachu.

Marko sa rútil k nemu. Peter sa v sekunde otočil a ešte s väčším úsilím utekal k neďalekým posuvným dverám. Urobil len niekoľko rýchlych krokov. Niekoľko, a on presne vedel, kto, ho schmatol za golier zimnej bundy. Trhlo ním dozadu. Kufriky mu vypadol z ruky. Marko sa pokúšal chlapca spacifikovať, ten však divo kopal a mykal sa. Obor tlačil Petrovi na hrudník ako na prázdnu tubu zubnej pasty. Tak silno, že sa nemohol nadýchnuť. Visel vo vzduchu zvieraný mohutnými ručiskami.

Chcel kričať, no nevládal. Mal pocit, že mu popraskalo niekoľko rebier. Ochabol. Marko uvoľnil zovretie. Kým si Peter stačil uvedomiť, čo sa stalo, bol voľný.

Marka držal za krk niekto ešte väčší a silnejší, ako bol on. Vyzeralo to, akoby sa stretli dvaja obrí bratia. Na Markovej tvári sa miešalo prekvapenie so zdesením.

„Bež!“ zreval Saša. „Dlho ho neudrží!“

Petrovi nebolo treba dvakrát hovoriť. Schmatol kufriky a vybehol von.

Saša sledoval chlapca, až kým mu celkom nezmizol z dohľadu. Marko sa nebránil. Vedel, že by to bolo zbytočné.

Saša mu zasýchal do ucha: „Pozdravuj Tlstého.“ Bez ďalších rečí ho odsotil a z celej sily udrel do hlavy. Marka úder odtlačil o niekoľko metrov. Snažil sa zabrániť pádu, no nedokázal si kontrolovať končatiny. Zvalil sa na zem.

Saša s kufrikom v ruke vyšiel von. Na tvári mu pohrával jemný úškrn. Nadýchol sa studeného vzduchu, podišiel k taxíku, nasadol, vyslovil adresu a o chvíľu bol preč.

Peter pribehol k autobusu. Dvere boli zavreté a motor nebolo počuť. Dychčiac pristúpil k vodičovej kabíne. Bol tam, čítal noviny.

Vyplašený zaklopal na predné sklo. Šofér naňho pozrel a voľačo nevrlo zakričal. Rozoznal iba akési „chomstáfkú“. Šofér odložil noviny a naštartoval autobus. Znovu zabrblal „chomstáfkú“ a ukázal na niečo rukou. Peťo sa tam pozrel a pochopil, čo mu šofér vraví.

Prebehol zo tri metre a pripojil sa k skupine niekoľkých ľudí s veľkými kuframi. O pár sekúnd sa pred ním otvorili dvere starého Ikarusu. Rýchlo vbehol dnu. Sadol si k oknu, položil kufriky na vedľajšie sedadlo a obrátil sa tak, aby videl na letiskovú halu. Keď sa autobus konečne rozhybal, Petrovi nesmierne odľahlo.

Motor starého Ikarusu zavýjal, akoby ho pohyb strašne bolel. Hala sa vzdalovala, až kým v spleti zákrut a stromov nezmizla. Interiér autobusu, osvetlený slabým červenoooranžovým svetlom, bol studený a na pohľad nepríjemný. Peter radšej mlčky sledoval takmer nevinné vyzerajúci kufriky alebo nakúkal do meniacich sa ulíc.

Uvedomil si, že sa trasie. Pozapínal si gombíky na bunde a pokúsil sa upokojiť.

Hlavu mal plnú obrázkov z uplynulých hodín: veľké čierne auto, takmer prázdny sklad, tučný a odpudivý chlap v pásikavom obleku, jeho ozrutný poskok Marko, veľmi zvláštny človek, ktorý sa volá Saša.

Keď nad ním rozmysľal, nevedel prísť na to, čo si má o ňom myslieť. Vyzeral tak desivo, nebezpečne, a pritom mu zachránil život.

Ale zachránil mu život?

Čo by teraz robil, keby z toho prekliateho autobusu nevystúpil skôr?

Sedel by v predvečer Vianoc v kruhu rodiny, hltal medovníky a tešil sa na darčeky. A výlet na letisko by pokladal za najväčšie dobrodružstvo vo svojom pokojnom živote.

Netušil kedysi po tom, aby sa mu konečne prihodilo niečo zaujímavé? Veď chcel, aby aj on mohol naháňať grázlov ako v tých super seriáloch. Zachraňovať nevinných, zažiť slávu hrdinu... Lenže teraz... Všetko sa mu to videlo také vzdialené. Veď to jeho, Petra, naháňajú, a on je nevinný. To jemu ide o život. A jediné, čo mu ho môže zachrániť, je chrómovaný kufriky.

Ale ako môže odniesť kufriky do Žiliny? Bez rodiny, bez pomoci. Sám.

Tuhšie zovrel rukoväť kufriky, ktorý mu mal zabezpečiť život. Pozrel naň, akoby ani neveril, že ho vidí. Z celého srdca dúfal, že to všetko je len zlý sen, o chvíľu ho zobudí mama a tak, ako každé všedné ráno, mu venuje oveľa viac starostlivosti, než by mu prislúchalo. A jediné, čo mu nedá spať, je krásna spoložiačka a jej očarujúci úsmev.

Nebude trvať dlho a pocit bezpečia, ktorý Petrovi poskytoval starý autobus, pominie. No kým ten čas príde, bude vystrašený chlapec objímať oceľový kufriky – to jediné, čo mu zostalo.

Hra, ktorá nie je hár

Miloš Ferko: Svet je hra, Bratislava Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2009

Ilustrácie M. Kellenberger

Prozaik a literárny kritik i teoretik Miloš Ferko v krátkom čase znovu debutuje, samozrejme, pokiaľ sa na to pozeráme cez žánre. Najprv vyšiel román s autobiografickými prvkami Šťastie za dverami, nasledovala monografia Dejiny slovenskej literárnej fantastiky, potom literárna fantastika v poviedkovom titule Tisíc toliarov za Olgu Stadnicku. Knihou *Svet je hra* rámcovo zasahuje do oblasti literatúry pre deti a mládež. Uvedený výpočet ukazuje síce šírku tvorivých schopností, ale aj istý balans v určení vlastných prozateľských priorit, čo zas môže vyvolávať u čitateľa nedôverčivosť voči umeleckej výpovedi. Miloš Ferko sa podľa tohto autorsky hľadá, pričom na druhej strane v tomto hľadaní zostáva jeho profilovou konštantou väčšia či menšia prítomnosť fantastiky. Prirodzene to potvrdzuje aj aktuálne dielo *Svet je hra*, kde fantastika zaujíma miesto kľúčového prvku tvorivej a zobrazovacej metódy. To umožňuje rozohrať nie len tak hocijakú partičku, ale rovno človeče, nehnevaj sa!, a vôbec v nej neje o to, kto prv skončí v domčeku – tu sa hrá o záchranu sveta. Áno, povieme si, ďalšia kniha o zachraňovaní sveta, ďalšia, ktorá asi vypadla z roztrhaného vreca kníh, kde sa sústavne zachraňuje svet prostredníctvom niekoho výnimočného, a tento raz jeho meno znie: Marek Šomor. Školák v ošúchaných rifliah žije s rodičmi-metalistami, ktorých má rád preto, že vďaka nim existuje. A dosť: stručne, jasne. Nesála z toho tuľuli rodinného puta, ale budiš, na modelovanie hlavnej postavy ako nepochopeného, citlivého outsidera je to slušný základ. Tým sa spätne podčiarkuje aj jeho výnimočnosť a ozrejmuje sa psychologická motivácia nasledujúcich činov. A najmä toho základného, iniciačného, ktorým sa zámerne stratí a prejde do iného sveta, kde sa ihneď dozvedá, že ten svet, z ktorého odišiel, sa Dohliadači chystajú zabaliť, čo znamená koniec. No a Marek má výnimku: môže ho zachrániť, ak nájde šesť tých, čo dodržiavajú pravidlá...

Miloš Ferko, tak ako ho poznám, je v súčasnej próze asi najvýraznejší mutant: knižoľovek – žije knihou a knihuje životom. Má nesporný talent, množstvo vedomostí a lásku k literatúre, čo bohato stačí, aby budoval vlastné svety, kde život a kniha sú jedným. Marek Šomora preto zákonite miluje pána Baltazára a jeho antikvariát, takisto cukráreň pána Martina, kde sa o chutiach hovorí dlhými knižnými vetami a v lyrických tónoch, a tiež strážnika Hromotreska, „najšcitanejšieho policajta sveta“ (s. 12), no on sa vážne pokúša zachrániť aj ten svet, kde má problém nájsť šesť ľudí dodržiavajúcich pravidlá a kde pobývajú jeho neokrôchaní rodičia. Prečo? V odpovediach na túto otázku sa nachádza konfliktné rozpätie diela, odkrýva sa v nich jeho vrstvenie a zároveň jeho inakosť voči dnešnej lavíne podobne postavených príbehov. Pre Mareka je to obrovská dilema aj preto, že neznáša hrdinov, no v príbehu sa má hrdinom stať práve on. V tejto rovne vnímame nosný konflikt: konflikt Mareka s hrdinom počítačovej hry Rolandom. Fantazijné fabulovanie sa postupnými stretnutiami s rôznymi bytosťami na ceste za záchranou sveta stáva filozofickou rozprávkou, alegorickým obrazom o živote a jeho zmysle. (Nedá mi nespomenúť Presného pútnika, ktorý má úžasnú charizmu literárnej postavy, nielen vďaka textu (predáva pralesy), ale aj kongeniálnej ilustrácii Martina Kellenbergera: zo strany 57 vás pichne očami.) Autorská intencia akoby šplhala až k univerzálnemu čitateľovi, čo je však prívysoká hra... Dieťa tu môže zaujať vonkajšie dianie, ako aj konkrétne opisy či situačný humor; tínedžer bude zrejme viac analyzovať identitu Mareka a jeho rolu alebo symboliku, dospelý môže vnímať autorský náhľad, grotesknosť i metatextovosť. Vychádza mi však, že text Miloša Ferka nekomunikuje s danými čitateľmi v esteticky homogénnej účinnosti: nedôslednosti nachádzam vo vyjadrovaní, medzery sú v autorskom zámere, niektoré motívy a súvislosti sú prekombinované, postavy sú zas niekedy naivne vyhrotené, sujetovo škrípe vzťah časti a celku. Napriek tomu považujem knihu *Svet je hra* za adresnú a peknú, za knihu s posolstvom o hrdinovi, ktorý nejde hár na vec, skôr sa hrá, ako zachraňuje, a pritom takto antihrdinsky dosahuje hrdinský cieľ. Autor nám milo odkázal, že svet najlepšie zachráni nezachraňovaním, a hra na svety v knihách môže trvať.

Radoslav Matejov

Napokon v slovenčine

Juraj Červenák: *Vládca vlkov* (prvá kniha trilógie Černokňažník), Žilina, Artis Omnis 2009

Juraj Červenák, rodák z Banskej Štiavnice, momentálne Košičan, autor takmer dvadsiatich knižiek dobrodružnej a historickej fantasy, vydal svoju prvú samostatnú publikáciu v materčine.

Román *Černokňažník - Vládca vlkov* vyšiel (z komerčných dôvodov) prvýkrát roku 2003 v českom jazyku, bol prvým dielom cyklu (v súčasnosti tri romány, jedna zbierka poviedok) o Roganovi obdarenom nadprirodzenými schopnosťami. Ústredný hrdina je podľa slov samotného autora inšpirovaný postavou pištoľníka stvárnenou Clintom Eastwoodom vo westernovej trilógii Sergia Leoneho – spisovateľ ho ale zasadil do diametrálne odlišného prostredia. Pod vplyvom diela Andrzeja Sapkowského sa, spolu s Alexandrou Pavelkovou (cyklus o vedme Vimke súborne v slovenčine vyšiel pod názvom Prísaha, 2007) ako jeden z prvých v kontexte slovenskej a českej fantastiky pokúsil o vytvorenie slovanskej fantasy. Príbehy s Roganom sa odvíjajú na úsvite našich dejín, v období bojov Slovanov s Avarmi. Na pozadí udalostí druhej polovice ôsmeho storočia s využitím dobových reálií vytvára Červenák napínavú prózu plnú cvalu koní a rinčania mečov – ale i pravej, autorom starostlivo preštudovanej slovanskej mágie. V textoch potom celkom prirodzene okrem ľudí vystupujú i mýtické bytosti – gnómovia, trpasľáci...

Prvá verzia románu *Černokňažník - Vládca vlkov* vznikala v rokoch 2000-2003. Autor sa pritom opiera o skúsenosti z tvorby poviedok s touto postavou, publikovaných medzičasom v slovenčine na stránkach časopisu Fantázia. V tvorbe Juraja Červenáka znamená zásadný zlom – bolo to, po sérii príbehov o Barbarovi Conanovi či vikinskej ságe Tollrander, prvé dielo publikované pod vlastným menom.

Ružová a sivá

Marián Hatala: *V krajine zbytočných možností*, Bratislava, FOART 2009

Tak ako nová knižka Mariána Hatalu v *krajine zbytočných možností* dôsledne odmieta rozlišovanie malých a veľkých písmen, odmieta i rozlíšenie malých a veľkých tém, ba dokonca si dovoľuje siahať i na (posvätné) rozlíšenie „vysokej“ a „nízkej“ literatúry. Žáner, ktorý v knižke prevažuje, balansuje na hrane aforizmu a reflexívnej básne; najbližšie má azda k epigramu. Motívy a témy oscilujú medzi intímnymi, ale všeludsky platnými a každodennými, až banálnymi a politicko-spoločenskými. Hatalu, i s ohľadom na žánrové vlastnosti jeho textov, možno s trochou zveličenia nazvať nasledovníkom humanistických epigramatikov Jána Filického či Jána Bocatia. Pápeža síce nahradil prezidentom, no také ľudské konštanty, ako je hlúposť, egocentrizmus a ideologická zaslepenosť i po štyristo rokoch zúrodňujú pole pôsobnosti satirika: „najprv veľa ciest / a veľa cieľov. // potom čoraz menej ciest / a čoraz menej cieľov. // naostatok jedna cesta a jeden cieľ“.

Knižka má štyri kapitoly uvedené ilustráciou Dušana Nágela a jednu ružovou stranou. Ružová strana v kon-

Vražda v časoch zmien

Dominik Dán: *Mucha*, Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009

V ďalšom „napináku“ autor chronologicky zaradil spiatočku a vrátil sa prostredníctvom príbehu do porevolučných čias, v ktorých sa kabáty prezliekali ako na Versaceho jarnej prehliadke a začínala éra privatizérov, chovateľov tigrov a novozbohatlíkov s gráciou ruského bagristu. Jeden z nich je aj mladý Robo, skoromajiteľ reštaurácie Konvalinka v lesoparku imaginárneho nášho mesta. Vrásky na čele mu robia nielen muchy v polievke, čoraz náročnejší zákazníci, ale napríklad aj jeho brat s kriminálnou minulosťou, alebo Alino, výčapník, ktorému v žilách okrem krvi občas tečú aj iné substancie.

Navonok idylickú letnú atmosféru lesoparku naruší nález tela mladej ženy v pokročilom štádiu rozkladu. Stará známa partička z kriminálky si musí vyhrnúť rukávy, dať si poriadny olovrant (viď tlstý Váňa) a pustiť sa po stopách vraha. Pomocnú ruku im podáva aj sympatická doktorka Melicharová z prírodovedeckej fakulty, ktorú priťahujú muchy a podobná háved vo všetkých

CITUJEME ...

„To je práve to, nad čím sa musíme zamýšľať: ten hlboký význam nezmyselnosti života, tá významovosť, ktorá sa nepremieta do budúcnosti. Spoločenská sila, ktorá sa už nestotožňuje s mýtom pokroku, ale čerpá svoju výživnú miazgu z vlastných koreňov a z prírody, ktorá je pre ňu materským lonom aj ochrannou schránkou.“

Úspech roganovskej série spôsobil, že sa autor sústredil sprvu výlučne na tvorbu slovanskej fantasy (po Roganovi nasledovala trilógia Bohatier venovaná Iljovi Muromcovi a dilógia Bivoj z úsvitu českých dejín) a v súčasnosti na diela z oblasti historickej fantasy s námetmi zo slovenských dejín (najnovší román Strážcové Varadínu sa odohráva v druhej polovici sedemnásteho storočia v atmosfére bojov s Turkami).

Nové, slovenské vydanie *Černokňažníka - Vládca vlkov* má oproti pôvodine v značnej miere prepracované dialógy, dotiahnutú charakterizáciu postáv, prehľbené historické pozadie a zostrúžením košatých opisov prítlný pátos typický pre nie príliš kvalitnú fantasy.

K deju len stručne, čitatelia si príbeh radšej vychutnajú sami: vojnový veterán Čierny Rogan, skúsený bojovník, ktorý pôsobil v družinách Karola Veľkého a bulharského chána Kruma, prenasleduje v lesoch Pohronia oddiel avarsých hrdlozevov, nazvaných Krvaví psi, no v temných húštinách driemu tiež sily pradávnej mágie, s ktorými sa Rogan dokáže vyrovnáť len pomocou vedmy Mireny a hovoriaceho vlka Goryvlada.

Červenák v diele ukazuje, že v súčasnosti patrí k špičke dobrodružnej literatúry – filmovým videním ovplyvnené scény, úsečné dialógy a rušný dej udržia čitateľov v napätí naozaj od prvej po poslednú stranu. V knižke nájdú okrem príbehu autorov úvod o vzniku diela a doslov historika Branislava Kovára o dejinných súvislostiach a základoch slovanskej mytológie.

A dobrá správa na záver: priaznivci tvorby Juraja Červenáka sa môžu v pomerne blízkej budúcnosti tešiť i na ďalšie zväzky cyklu o Roganovi v slovenskom jazyku.

Miloš Ferko

texte ostatných čierno-bielych strán a sivého prebalu knižku nielen spestruje, ale i graficky podporuje jej myšlienkové jadro – pôsobí ako ironická polemika s pozeračím sa na svet cez ružové okuliare. Najúčinnejšími nástrojmi, ktorými Hatala narúša harmonizujúcu interpretáciu sveta, sú paradox, slovné hry a aktualizácie frazém a iných ustálených slovných spojení. Hatala si na pranie s najväčšou chuťou berie verbalizáciu v kombinácii s hlúposťou, pričom na podstavcoch nenecháva stáť ani príslušníkov vlastnej profesie: „píše výborne / sníva o nesmrtnosti / a teší sa skvelému zdraviu // lenže práve to je kameňom úrazu: / ak nezomrie predčasne / sotva sa dožije nesmrtnosti“. No najpôsobivejší je, keď sa z veľkých publicistických tém presunie do intimity svojho „ja“: „pomaly sa dostávam do veku, / keď sa strhnem pri každom / časovom znamení“. Podobne sa vari aj čitateľ strhne pri každom Hatalovom epigrame, pretože práve tým sa naplní jeho funkcia.

Ivana Hostová

Hravý dievčenský svet

Zuzka Šulajová: *Džínsový denník 2*
Bratislava, Slovenský spisovateľ 2009

Keď má človek sedemnást, život občas pripomína nevydarený film bez titulkov. Rodičia sú otravne starostliví, škola zúfalo zbytočná a nudná. Súrodenci majú vlastný svet, v ktorom nikto iný nemá miesto, a dokonca aj priatelia a kamaráti sa od istého času správajú podozrivo. Netušíte, čo sa deje, a jediné, čo vám zostáva, je pokúsiť sa v tom zmätku, ktorý si hovorí Život, zorientovať sa. Lenže, ako to urobiť, keď je všetko také komplikované? Spôsobov je veľa, riešenie jedno. Stránky denníka sa opäť zaplňajú...

Džínsový denník Zuzky Šulajovej sa po dvoch rokoch dočkal pokračovania. Ak ste si obľúbili príbehy gymnazistky Pauly a jej priateľov, bude sa vám páčiť aj druhý diel. Hlavná hrdinka je síce o rok staršia, no stále rovnako bezprostredná, úprimne dôverčivá, občas nechcene prostoreká a beznádejne zmätená zo všetkého, čo sa okolo nej (a v nej) odohráva. Dotvára si svoj malý veľký tínedžerský svet, v ktorom sú kamarátstva a spojenectvá nebezpečne krehké a zároveň prekvapujúco pevné, svet, kde pocit priateľstva a spolupatričnosti je to jediné, čo má naozajstný význam a kde skutočné kamarátstvo má podobu dôvernej spriaznenosti. Dievčatá sú diskkrétne chápané, spolužiaci nenútené galantní. Partia priateľov predstavuje ochranný azyl pred drsnou realitou vonkajšieho sveta. Nájdeme tu hádky, uzmiernenia, drobné intrigy, veľavravné rozhovory aj veľavravné mlčanie. A samozrejme, je tu láska. Skutočná a zdanlivá, očakávaná a prežívaná, ale najmä rozprávko-romantická. Láska, ktorá je spočiatku

lákavou hádankou, sa neskôr mení na zložitý hlavolam s jediným správnym riešením. Zoznam Pauliných ctiteľov je pomerne dlhý a pestrý, na každom ju priťahuje niečo iné, no ani jeden nespĺňa predstavu vysnívaného princa. Kameňom úrazu je jej váhavosť. Situáciu navyše komplikujú dobre mienené kamarátske a sesterské rady a očakávania rodičov, takže sa zdá, že vyriešiť tento problém bude viac než komplikované. Paula bude musieť prekonať množstvo prekážok (a obetavý čitateľ prelúskat 328 strán!), kým nakoniec nájde toho pravého, a tak trochu aj samu seba. Keďže však hovoríme o literatúre „dievčenskej“ (ktorá je modifikáciou žánru „ženskej literatúry“), niet pochýb o tom, že sa jej to nakoniec podarí. Šulajová dobre pozná očakávania svojich čitateľov a dokáže ich úspešne naplniť. Charakter príbehu a autorkina naratívna stratégia veľmi presne vystihujú žánrové rámce sentimentálnych dievčenských príbehov, ktoré u nás zažívali vrchol popularity v 90. rokoch (spomeňme aspoň známu sériu *Medzi nami dievčatami*). Dôverne známe prostredie, uveriteľné postavy, s ktorými sa dá ľahko stotožniť, farbisté medziludské vzťahy a naivne romantická zápleтка sú atribúty, na ktorých vystavala priezračne hravý príbeh prvých lások. Spletitá zákutia sveta dospievajúcich a ich malé veľké problémy vykresľuje s pochopením a zároveň veľmi súčasne a prirodzene. Výsledkom je knižka, ktorá si celkom iste získa svojho čitateľa.

Lenka Sentesiová

Múdrosti a „múdrosti“

Jozef Bily: *Bláznivá škola Jožka Bilyho*
Žilina, Knižné centrum 2009

Byť humoristom je špecifické životné poslanie už tým, že od človeka vyžaduje citlivé vnútorné nastavenie na absurditu; na jej odhalenie alebo, naopak, na použitie absurdity ako reflektora, ktorým možno odľahčene nasvietiť životný priestor. Na zažívanie absurdity je školské prostredie viac než priaznivou klímou. Autor Jozef Bily má navyše výhodu, že ho pozná autenticky ako dlhoročný pedagóg zvolenského gymnázia. Po úspešnej knihe aforizmov Marfi plus, ktorá vyšla v rovnakom vydavateľstve pred dvoma rokmi, dáva čitateľovi nahliadnuť do „virtuálneho“ školského prostredia, resp. do pomyslenej knihy „virtuálnych výrokov“, ku ktorým autorovi nepochybne tvorivo dopomohol aj reálny pedagogický proces. Kniha je koncipovaná ako fiktívny dialóg medzi rozprávačom – autorom a študentmi. Študenti sa realizujú prostredníctvom výrokov – tematicky sú rozčlenené podľa predmetov (vrátane obľúbenej voľnej hodiny). Učiteľ, rozprávač, sa zasa delí o svoje veselé životné príbehy. Tieto krátke rozprávania, autobiografické reminiscencie zároveň oddeľujú jednotlivé „predmety“. Pre čitateľa je žánrové striedanie príjemné. Rozprávania sprostredkujú zážitky zo študentských čias a z pedagogického pôsobenia. Dávajú nahliadnuť do rozprávačovho

„humoristického laboratória“, do životných experimentov s humorom. Vďaka nim sa niekedy problematické okolnosti zábavne rozlúsknu, niekedy ich však ešte viac zamotajú. Napríklad, ako jedna z dobrých rád v príbehu *Poradca*, v ktorom sa náš rozprávač pokúsil vyriešiť obavy spolužiačky zo skúšky z kvantovej fyziky tak, že jej navrhol požičať si na skúšku dieťa a simulovať problematickú situáciu matky-študentky. Počas skúšky domnelá matka tajne štipáním nútila dieťa do plaču a pána profesora tak donútila k súcitu. Skúšku urobila. Profesor sa však krátko na to, ako člen štipendijnej komisie, dozvedel, že študentka žiadne dieťa nemá... Výroky študentov sú možno fiktívne, no vyznievajú pravdepodobne. Na maturitných skúškach, na prijímacích skúškach na vysoké školy, prípadne i na skúškach na vysokých školách sa čoraz častejšie možno stretnúť s „perlami“, ktoré nasvedčujú tomu, že obsah pokladnice „múdrosti“ sa v našej krajine úspešne množí i napriek všetkým krízam: „V starom Grécku sa stavali divadlá, kiná a antiteátre“, „Manufaktúry boli podniky, v ktorých prvýkrát zaviedli predaj na faktúry“, „Tuberkulóza je choroba, ktorá sa lieči vo vyšších sférach“, „Štáty sa delia na malé a veľké veľmoci“, „Ludová pieseň sa šírila z úst do úst.“

Timotea Vráblová

V rozkošnickom tele zdravý duch! Nech žije pôžitkárstvo a radosť z myslenia! Nech žije neposlušné, nebezpečné myslenie, ktoré predstavuje nebezpečenstvo pre spokojne prúdúcich bohov a ustálené názory!“

Štefan Moravčík: *Záhorácky raj*
Vydavateľstvo Matica slovenskej 2009

Anotácie

Knihy v predaji

0 VŠEOBECNOSTI

00 Bibliografické katalógy. Knihovníctvo. Dokumentácia

JANKOVIČ, Ján
Personálna autobiografia – Konspekt I.
Bratislava, JUGA 2009. 1. vyd. 110 s. Brož.
Prehľad tvorby a tvorivých výsledkov vedeckého života autora.
ISBN 978-80-89030-46-0

03 Encyklopédie. Všeobecné slovníky

STINGLWAGNER, Gerhard K.F. – BACH-FISCHER, Ronald
Lexikón rybárstva. Z nem. orig. prel. J. Antalíková, J. Jekkelová, P. Zeman
Bratislava, AKTUELL 2009. 1. vyd. 583 s. Viaz.
Lexikón obsahuje 13 tisíc hesiel.
ISBN 978-80-89153-41-1

1 FILOZOFIA

10 Filozofia

KELEMEN, Jozef
Myslenie a stroj
Bratislava, Kalligram 2010. 1. vyd. 386 s. Brož.
Filozofická monografia súčasného mysliteľa (nar. 1951), ktorý sa venuje problematike umelej inteligencie, informatiky, kognitívnej vede – v knihe rozoberá aktuálne témy z týchto oblastí.
ISBN 978-80-8101-243-3

MONTESQUIEU, Charles de Secondat
Perzské listy. Z franc. orig. prel. Anton Vantuch
Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2009. 2. vyd. 247 s. Brož.
Súbor brilantných filozofických listov výrazného francúzskeho filozofa 18. storočia: ostrá satira súdobých pomerov.
ISBN 978-80-8061-374-7

VIŠŇOVSKÝ, Emil
Človek by mal žiť v záhrade
Bratislava, Kalligram 2010. 1. vyd. 238 s. Brož.
Zbierka filozofických esejí, v ktorých autor z mnohých strán analyzuje súčasného človeka.
ISBN 978-80-8101-269-3

2 NÁBOŽENSTVO. DUCHOVNOSŤ

20 Kresťanské náboženstvá

GAVENDA, Marián
Z túžby podeliť sa
Bratislava, Serafin 2009. 1. vyd. 126 s. Brož.
Fragmenty z vysielaní Vatikánskeho rozhlasu z r. 1988 – 1993.
ISBN 978-80-8081-085-6

HUDEC, Rudolf
Františkáni v Bratislave v rokoch 1238 – 1950
Bratislava, Serafin 2009. 1. vyd. 156 s. Viaz.
Dejiny rehole menších bratov a osudy rehoľníkov.
ISBN 978-80-8081-084-9

IVAN, Jozef
Sviatosť pomazania chorých v kánonickej normatíve katolíckej cirkvi
Michalovce, Misionár 2009. 1. vyd. 135 s. Brož.
Príručka k vysluhovaniu jednej zo siedmich sviatostí.
ISBN 978-80-88724-39-1

JURKO, Jozef
Chvála Tebe, Kriste
Kapušany, Bens 2009. 1. vyd. 251 s. Brož.
Materiály k príhovorom v roku C/II.
ISBN 978-80-88998-79-2

MARTINI, Carlo Maria
Hlásateľ evanjelia u Lukáša. Z tal. orig. prel. P. Rakovský

Bratislava, Serafin 2009. 1. vyd. 148 s. Brož.
Duchovné cvičenia pre kňazov.
ISBN 978-80-8081-087-0

Novéna k svätému Jánovi Márii Vianney. Z čes. orig. prel. a dopl. M. Majda
Bratislava, Karmelitánske nakladateľstvo 2009. 1. vyd. 31 s. Brož.
Novéna.
ISBN 978-80-89231-27-0

Viera v živote Rómov. Zost. P. Bešenyi
Košice, Konferencia biskupov Slovenska 2009. 1. vyd. 56 s. Brož.
Materiály z konferencie (Košice 14. – 15. 7. 2008).
ISBN 978-80-89412-05-1

29 Učebnice

KNEŽOVÁ, Janette
Otče náš
Sečovce, RE-MI-DIA 2009. 1. vyd. 108 s. Brož.
Učebnica reformovaného náboženstva (5. – 9. ročník ZŠ).
ISBN 978-80-969979-1-6

3 SPOLOČENSKÉ VEDY

30 Sociológia. Súčasná spoločnosť. Demografia

ŠPROCHA, Branislav – TIŠLIAR, Pavol
Štruktúry obyvateľstva Slovenska v rokoch 1919 – 1940
Bratislava, INFOSAT 2009. 1. vyd. 219 s. Viaz.
Demografická analýza populácie medzivojnového Slovenska.
ISBN 978-80-89398-07-2

ŠPROCHA, Branislav – TIŠLIAR, Pavol
Populačný vývoj Podkarpatskej Rusi I. Demografická reprodukcia
Bratislava, INFOSAT 2009. 1. vyd. 231 s. Viaz.
Publikácia z oblasti historickej demografie.
ISBN 978-80-89348-11-9

ŠPROCHA, Branislav – TIŠLIAR, Pavol
Populačný vývoj Podkarpatskej Rusi II. Štruktúry obyvateľstva
Bratislava, INFOSAT 2009. 1. vyd. 156 s. Viaz.
Analýza štruktúrnych znakov s kartografickými prameňmi.
ISBN 978-80-89398-12-6

32 Politika

Marx a spoločenské zmeny po roku 1989. Zost. P. Dinuš
Bratislava, Ústav politických vied SAV 2009. 1. vyd. 142 s. Brož.
Zborník textov ako čiastkový výsledok riešenia úlohy vedeckého projektu VEGA 2/001/09 Vzťah politiky a histórie – vyrovnávanie sa s minulosťou obsahuje štúdie týchto autorov: L. Blaha, M. Brabenec, M. Čarnogurská, P. Dinuš, M. Hauser, L. Hohoš, M. Hrubec, J. Lysý, F. Novosád a F. Škvrnda.
ISBN 978-80-8106-016-8

33 Ekonomika

Analýza slovenského finančného sektora na prvý polrok 2009
Bratislava, Národná banka Slovenska 2009. 1. vyd. 125 s. Brož.
Analýza s rizikami vo finančnom sektore na Slovensku.
ISBN 978-80-8043-139-6

MIHÁL, Jozef
Daňové a odvodové tipy
Bratislava, TREND Holding 2009. 1. vyd. 139 s. Brož.
Návod, ako ušetriť pri platení daní a odvodov.
ISBN 978-80-89357-04-8

34 Právo. Legislatíva

Príručka na používanie auditorských štandardov pri výkone auditu

v malých a stredných podnikoch. Z angl. orig. prel. Z. Falátová, L. Straková
Bratislava, IURA EDITION 2009. 1. vyd. 355 s. Brož.
Príručka.
ISBN 978-80-970174-0-8

35 Verejná správa

KAŠIAROVÁ, Lucia – MAJOROVÁ, Miriam
Praktický sprievodca konsolidáciou v samospráve. 2. časť
Galanta, Andra 2009. 1. vyd. 154 s. Brož.
Príručka.
ISBN 978-80-970274-8-3

37 Pedagogika. Školstvo. Veda

Gymnázium Trebišov 1949 – 2009
Trebišov, Gymnázium Trebišov 2009. 1. vyd. 78 s. Brož.
Pamätnica k jubileu školy.
ISBN 978-80-89412-04-4

HERČKO, Ivan
Stručné dejiny Baníckej a lesníckej akadémie
Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela 2009. 1. vyd. 356 s. Viaz.
Prierez dejinami školy od r. 1762 do r. 1919.
ISBN 978-80-8083-732-7

Matematická a čitateľská gramotnosť žiakov 9. ročníka ZŠ v šk. r. 2008/2009. Zost. Ingrid Alföldyová, Eva Polgáryová
Bratislava, NUCEM 2009. 1. vyd. 48 s. Brož.
Výskumná správa.
ISBN 978-80-970261-0-3

39 Etnológia. Mravy a zvyky. Folklor

Ľudový textil a spôsoby jeho výzdoby. Zost. I. Gaalová
Komárno, Podunajské múzeum 2009. 1. vyd. 144 s. Brož.
Zborník príspevkov zo seminára (Komárno, 14. – 15. 10. 2009).
ISBN 978-80-969785-3-3

4 JAZYK. JAZYKOVEDA

40 Lingvistika. Filológia

HRUBANIČOVÁ, Inge
The Slovak Matrix alebo slová v maskáčoch. Úvod Jozef Pavlovič, Kveta Dašková
Bratislava, Vydavateľstvo O 111 2009. 1. vyd. 144 s. Brož.
Súbor upravených článkov publikovaných v denníku SME v rokoch 2007-2009 od jazykovedkyne, prozaičky a divadelníčky (nar. 1965), v ktorých sa venuje súčasnému jazykovému problému.
ISBN 978-80-89092-50-5

5 EXAKTNÉ VEDY

52 Astronómia. Geodézia

HAWKINGOVCI, Lucy a Stephen
Gregorove tajné výpravy do vesmíru. Z angl. orig. prel. Juraj Kubica
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 305 s. Viaz.
Voľné pokračovanie dobrodružného, populárno-náučného príbehu (prvá časť: Gregorova vesmírna naháňačka za pokladom, Vyd. Slovart 2008) od svetoznámeho fyzika a jeho dcéry: tentoraz sa Gregor vďaka supertechnike môže dostať na akékoľvek miesto vesmíru. Knihu dopĺňajú fotografie vesmírnych objektov.
ISBN 978-80-8085-496-6

6 APLIKOVANÉ VEDY

61 Medicína

HEALY, Paul – PUGATCH, Meir
Teória a prax. Z angl. orig. prel. K. Frečerová
Bratislava, Kancelária Svetovej zdravotníckej organizácie na Slovensku 2009. 1. vyd. 66 s. Brož.

Rozprava o riadení systémov hodnotenia zdravotníckych technológií.
ISBN 978-80-970067-8-5

Plúcna hypertenzia očami kardiológa. Zost. I. Šimková
Bratislava, SAP Slovensko 2009. 1. vyd. 344 s. Viaz.
Monografia.
ISBN 978-80-8095-051-4

611 Populárna medicína

SERVAN-SCHREIBER, David
Proti rakovine nie sme bezmocní. Z angl. orig. prel. Mojmir Mach, Ingrid Brucknerová
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2009. 1. vyd. 255 s. Edícia Zdravie v každom veku. Brož.
Kniha alternatívnych postupov na zamedzenie rakoviny s množstvom praktických rád v životospráve a v životnom štýle.
ISBN 978-80-10-01678-5

62 Psychológia. Psychiatria. Psychoanalýza. Sexualita

KUCEKOVÁ, Iva
... až do rána bieleho
Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2009. 1. vyd. 203 s. Brož.
Autorka novým spôsobom zachytáva vznik závislosti od alkoholu, prináša analýzu sebaklamov, obrán a motívov u alkoholikov.
ISBN 978-80-7165-766-8

631 Lesníctvo. Poľnohospodárstvo. Poľovníctvo. Rybárstvo. Domáce zvieratá

Mimoprodukčné funkcie pôdy a krajiny na územiach ovplyvňovaných antropogénnou činnosťou
Michalovce, Centrum výskumu rastlinnej výroby 2009. 1. vyd. 252 s. Brož.
Zborník z vedeckej konferencie (Michalovce 3. – 4. 9. 2009).
ISBN 978-80-89417-09-4

ŽADANSKÝ, Juraj
Z dejín a súčasnosti tokajského vinohradníctva a vinárstva
Trebíšov, Vlastivedné múzeum 2009. 1. vyd. 207 s. Viaz.
Z histórie tokajského vína.
ISBN 978-80-89412-07-5

65 Kuchyná. Potravinárstvo

DUSYOVÁ, Tanja
Bufetový branč. Z nem. orig. prel. Judita Melcerová. Foto J. Rynio
Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 125 s. Viaz.
Kniha receptov modernej kuchyne určených na pohostenie 6 – 20 osôb spôsobom bufetového branču (spojenie raňajok a obeda).
ISBN 978-80-551-2080-5

7 UMENIE. ŠPORT. VOĽNÝ ČAS

73 Maliarstvo. Grafika

Cyprián Majerník. Zost. Zs. Kiss-Szemán
Bratislava, Galéria mesta Bratislavy 2009. 1. vyd. 195 s. Viaz.
Monografia.
ISBN 978-80-89340-15-6

77 Fotografia. Kinematografia. Audiovizia

DEMJÁNOVÁ, Zuzana
Tatry v časoch monarchie
Bratislava, J. Ďurian 2009. 1. vyd. 93 s. Viaz.
Kúpeľné osady v dobových fotografiách.
ISBN 978-80-970267-3-8

JIROUŠEK, Ladislav
Tatranské panorámy
Spišská Nová Ves, Lubafotopress 2009. 2. rozš. a preprac. vyd. 208 s. Viaz.
Tatry vo farebných fotografiách L. Jirouška.
ISBN 978-80-969302-5-8

79 Šport. Voľný čas

Hry a úlohy nielen do školy
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. Nestr. Brož.

Zbierka tvorivých a logických úloh pre predškolákov.

ISBN nemá

Už sa teším do školy! Zábavné hry a úlohy
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. Nestr. Brož.
Zošit zábavných úloh pre predškolákov na rozvíjanie fantázie a logického myslenia.

ISBN nemá

Veľká kniha hier a úloh
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. Nestr. Brož.
Kniha hier a úloh určená deťom od 5 rokov.

ISBN nemá

Zábavné úlohy na doma aj do školy
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. Nestr. Brož.
Zošit zábavných logických úloh pre deti od 5 rokov.

ISBN nemá

791 Učebnice

MISTRÍK, Erich
Umenie a kultúra pre 2. ročník gymnázií
Prievidza, Združenie EDUCO 2009. 1. vyd. 137 s. Brož.
Učebnica.
ISBN 978-80-89431-04-5

8 LITERATÚRA. BELETRIA

80 Literárne dejiny. Teória. Kritika. Korešpondencia. Súborné dielo a vybrané diela. Biografie a monografie o spisovateľoch

MILČÁK, Marián
Mýtus a báseň (7 úvah o poézii)
Levoča, Modrý Peter 2010. 1. vyd. 110 s. Brož.
Sedem teoretických štúdií o otázkach súčasnej poézie a jej vnímania od básnika, prekladateľa a teoretika (nar. 1960).
ISBN 978-80-85515-93-0

81 Poézia

HAJDUK, Andrej
Hovory z hĺbín duše
Liptovský Mikuláš, TRANOSCIOUS 2009. 1. vyd. 122 s. Viaz.
Výber autorovej (1929) poézie.
ISBN 978-80-7140-314-2

CHMELA, Peter
Mojím pohľadom
Trnava, RegionMedia 2009. 1. vyd. 123 s. Viaz.
Básnický debut autora.
ISBN 978-80-9779243-1-4

82 Divadelné hry. Scenáre. Dramatické texty

VARGOVÁ, Bohuslava
Pieseň o skrini a o mužovi
Bratislava, Kultúrne združenie národnosti a etnik SR 2009. 1. vyd. 89 s. Brož.
Súbor próz a scenárov.
ISBN 978-80-89397-05-1

83 Román. Novely. Poviedky

BIELIK, Miro
Neskutočnosti. Benátsky diptych II. Kniha druhá: Neisté miesto, istý dej
Martin, Vydavateľstvo Maticy slovenskej 2010. 1. vyd. 381 s. Viaz.
Druhá časť románového diptychu o základných otázkach ľudského života a jeho akceptovaní skutočnosti od historika a básnika.
ISBN 978-80-8115-019-7

GÁLIK, Viktor
Pominuteľnosť času
Bratislava, Interlingua 2009. 1. vyd. 100 s. Brož.
Debutová zbierka poviedok autora strednej generácie inšpirovaná súčasnosťou.
ISBN 978-80-88721-24-6

GRENDEL, Lajos
U nás doma, v New Honte. Z maď. orig. prel. Karol Wlachovský
Bratislava, Kalligram 2010. 2. vyd. 239 s. Viaz.
Druhé vydanie úspešného humorné-

ho románu z fiktívneho mestečka od maďarského spisovateľa staršej generácie (nar. 1948).

ISBN 978-80-8101-229-7

GRISHAM, John
Spoločník. Z angl. orig. prel. Ada Böhmmerová
Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 327 s. Viaz.

Napínavý román z právnického prostredia, v ktorom sa nadaný študent a čerstvý právnik Kyle musí vyrovať s tajomstvom minulosti.

ISBN 978-80-551-2074-4

IZÁK-HVIEZDIN, Ján
Plamene nad Tekovom I. časť Borislav
Trnava, Vydavateľstvo Oliva 2009. 1. vyd. 161 s. Viaz.
Prvá časť trilógie o udalostiach, príbehoch z regiónu Tekov v rokoch 900 – 907.

ISBN 978-80-89332-04-5

JANCEOVÁ, J. A.
Temný zámer. Z angl. orig. prel. Vladislav Gális
Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 254 s. Viaz.
Kriminálny román o bývalej reportérke Ali, ktorá sa pustí do odhaľovania vraždy slušnej manželky v malom meste.

ISBN 978-80-551-2064-5

KOZMA, Jozef
Chlapec a život
Bratislava, Kultúrne združenie národnosti a etník SR 2009. 1. vyd. 48 s. Brož.
Prozaický debut s humorným nádychom.

ISBN 978-80-89397-07-5

MAŠLEJOVÁ, Diana
Aj o vetre
Bratislava, Sofa 2009. 1. vyd. 87 s. Viaz.
Zbierka lyrických fragmentov, úvahových a pocitových črt.

ISBN 978-80-89033-62-1

MORAVČÍK, Štefan
Záhorácky raj. Ilust. Miroslav Knap Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2009. 1. vyd. 132 s. Viaz.
Rozprávanie nášho súčasného básnika a prozaika (nar. 1943) o Záhorí, v ktorom sa prelína fantázia s faktami, povest' s dokumentom.

ISBN 978-80-8115-016-6

STAVIARSKY, Vító
Záchytka
Bratislava, Kalligram 2009. 1. vyd. 82 s. Viaz.
Druhá prozaická kniha autora (nar. 1960), ktorá obsahuje tri prózy inšpirované jeho prácou na záchytke.

ISBN 978-80-8101-238-9

TALBOT, Roger R.
Osudové proroctvo. Z tal. orig. prel. Laura Mócová
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2009. 1. vyd. 294 s. Brož.
Triler, v ktorom ide o osud ľudstva: profesor na katolíckej univerzite spolu so švagrinou, napoly moslimkou, dešifrujú v Apokalypse apoštola Jána tajné znamenia o hrôzostrašnej budúcnosti.

ISBN 978-80-10-01601-3

WARRENOVÁ, Tracy Anne
Neskutočná milienka. Z angl. orig. prel. Milada Pauleová
Bratislava, Slovenský spisovateľ 2010. 1. vyd. 272 s. Viaz.
Lúboštný román, v ktorom duchaplná Lily zinscenuje vlastnú smrť, aby sa vyhla nanútenému sobášu, odchádza do Londýna, kde stretáva príťažlivého markíza Ethana.

ISBN 978-80-220-1505-9

84 Eseje. Prednášky. Iné písomné formy

Jeden deň v našej dielni. Zost. B. Vargová
Bratislava, Kultúrne združenie národnosti a etník SR 2009. 1. vyd. 57 s. Brož.
Zborník literárnych prác.

ISBN 978-80-968995-9-3

MENASSE, Robert
To bolo Rakúsko. Z nem. orig. prel., doslov a poznámky napísal L. Šimon
Bratislava, Kalligram 2009. 1. vyd. 370 s. Brož.
Kniha štúdií a esejí s podtitulom Zbrané eseje o krajine bez vlastností.

ISBN 978-80-8101-234-1

841 Literatúra faktu

KRAPFL, James
Revolúcia s ľudskou tvárou. Z angl. orig. prel. Robert Hrebíček, James Krapfl
Bratislava, Kalligram 2009. 1. vyd. 302 s. Viaz.
Kniha s podtitulom Politika, kultúra a spoločenstvo v Československu po 17. novembri 1989 ponúka rekonštrukciu historických revolučných udalostí.

ISBN 978-80-8101-253-2

LAVRINCOVÁ, Magdaléna
Smrť dýchala do tváří
Prešov, Vydavateľstvo Alexander Zozulák 2009. 1. vyd. 128 s. Brož.
Kniha mapuje osudy mnohých ľudí, vojakov i civilistov, zasiahnutých druhou svetovou vojnou a fašizmom.

ISBN 978-80-970298-1-4

MINTALOVÁ-ZUBERCOVÁ, Zora
Všetko okolo stola II. alebo Sladké zbrane žien. Foto J. Mintal, J. Zuberec, Fotoarchív SNM Martin, SNK Archív literatúry a umenia, archív autorky
Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2010. 1. vyd. 280 s. Viaz.
Druhý diel faktografickej, populárno-naučnej monografie o stolovaní, historickom vývine prípravy jedál a výroby nápojov u nás s množstvom dobových receptov.

ISBN 978-80-8115-013-5

86 Literatúra pre deti a mládež

CALVINO, Italo – GOZZANO, Guido – CAPUANA, Luigi – BASILE, Giambattista
Sedem rokov nemá. Z tal. orig. prel. Renáta Milčáková. Ilust. Renáta Milčáková
Levoča, Modrý Peter 2010. 1. vyd. 104 s. Viaz.
Výber z rozprávok štyroch popredných talianskych spisovateľov – kniha vychádza v pôsobivej grafickej a edičnej úprave.

ISBN 978-80-85515-92-3

DRIJVEROVÁ, Martina
Ježiš a jeho príbeh. Z čes. orig. prel. Martina Palkovičová. Ilust. Antonín Špíchal
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. 45 s. Viaz.
Kniha prerozprává evanjeliových príbehov o Ježišovi s farebnými ilustráciami pre deti od 6 rokov.

ISBN 978-80-8089-333-0

DUŠEK, Dušan
Babka na rebríku. Ilust. Katarína Ilkovičová
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 79 s. Viaz.
Lyrické rozprávkové príbehy významného súčasného prozaika (nar. 1946) o babke a jej vnukovi Františkovi.

ISBN 978-80-8085-850-6

GOODMANOVÁ, Alison
Eon – zaklínač drakov. Z angl. orig. prel. Oľga Kralovičová
Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 451 s. Viaz.
Prvý diel fantasy o drakoch a o Eon, dievčati prezlečenom za chlapca, ktorá sa ocitne v centre boja o ríšu nebeských drakov.

ISBN 978-80-551-2078-2

GREGUŠOVÁ, Andrea
Červík Ervín. Ilust. Juraj Martiška
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 103 s. Viaz.
Rozprávkové príbehy o červíkovi Ervínovi, ktorý býva v jablku a zažije veľké dobrodružstvo.

ISBN 978-80-8085-777-6

HLUŠÍKOVÁ, Marta
Písmenkovo alebo Tam, kde pršia výkričníky. Ilust. Martin Kellenberger

Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2009. 1. vyd. 55 s. Viaz.
Knižka určená najmä začínajúcim čitateľom o kráľovi Azovi a jeho dobrodružstvách s písmenkami abecedy.

ISBN 978-80-8061-400-3

Máme doma zvieratko. Ilust. Josef Pospíchal
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. Nestr. Skl. list
Malé skladacie farebné leporelo s obrázkami zvierat, ktoré možno chovať v bytových podmienkach.

ISBN 978-80-8089-330-9

ZIMÁNIOVÁ, Zuzana – BARÁTHOVÁ, Nora
Zhora dané
Liptovský Mikuláš, TRANOSCIUS 2009. 1. vyd. 115 s. Brož.
Zbierka príležitostných scénok pre deti a mládež.

ISBN 978-80-7140-316-6

Zvieratká na dvore. Ilust. Josef Pospíchal
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. Nestr. Skl. list
Malé skladacie farebné leporelo s obrázkami zvierat.

ISBN 978-80-8089-328-6

Zvieratká v prírode. Ilust. Josef Pospíchal
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. Nestr. Skl. list
Malé skladacie farebné leporelo s obrázkami zvierat.

ISBN 978-80-8089-329-3

87 Humor. Satira. Kreslený humor

Veselé omrvinky. Ilust. M. Stano
Bratislava, Štúdio humoru a satiry 2010. 1. vyd. 80 s. Viaz.
Humorné prípitky, vtipné výroky, prípitky, veselé historky, vrátane populárnej Pezinskej hymny, tvoria poslednú knihu spisovateľa a humoristu J. Nosáľa (1946 – 2009).

ISBN 978-80-85451-50-4

88 Cudzojazyčná literatúra. Viacjazyčné vydania

ŠÁNDOR, Ján
Paramisi – príbeh. Zo slov. orig. prel. do rómskeho jazyka V. Zeman
Bratislava, Kultúrne združenie národnosti a etník SR 2009. 1. vyd. 66 s. Brož.
Príbehy z hlbokéj studnice rómskeho čítania a myslenia.

ISBN 978-80-89397-09-9

9 GEOGRAFIA. BIOGRAFIE. DEJINY

92 Biografie. Rodokmene

DIEHL, Charles
Postavy z byzantských dejín. Z franc. orig. prel. Štefan Janšák. Úvod Martin Hurbanič
Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2009. 2. vyd., vo VSSS 1. vyd. 246 s. Brož.
Kniha púta vo vzprávaných biografických portrétov vládnucich osobností stredoveku v Byzancii.

ISBN 978-80-8061-373-0

921 Pamäti. Spomienky. Autobiografie

BOBALIK, Jozef
Sedem rokov na Severe
Bratislava, Ústav pamäti národa 2009. 1. vyd. 168 s. Viaz.
Spomienky na pobyt v gulagu.

ISBN 978-80-89335-16-9

HAUGOVÁ, Mila
Zrkadlo dovnútra. Foto archív autorky, P. Kastl, BHX Lohmer, O. Gajdoš, J. Kováčik, Š. Labay, M. Zajac, E. Vavrecká, V. Ivašková
Levice, Koloman Kertész Bagala 2009. 1. vyd. 221 s. Edícia Pamäti. Viaz.
Autobiografické rozprávanie o dôležitých tvorivých a životných chvíľach jednej z najvýznamnejších súčasných poetiek.

ISBN 978-80-8108-013-5

94 Dejiny sveta. Dejiny Európy

Od Salzburgu do vypuknutia Povstania. Zost. P. Sokolovič

Bratislava, Ústav pamäti národa 2009. 1. vyd. 523 s. Brož.
Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov – zborník z konferencie.

ISBN 978-80-89335-21-3

96 Dejiny Slovenska a Česka

DVOŘÁK, Pavel
Stopy dávnej minulosti 5. Slovensko v stredoveku
Budmerice, Vydavateľstvo RAK 2009. 1. vyd. 255 s. Viaz.
Kniha populárneho historika v dvoch častiach rozpráva o začiatkoch slovenského baníctva a o tragických udalostiach tatárskeho vpádu – na ich pozadí spracováva dejiny Slovenska (Uhorska) v 12. a 13. storočí.

ISBN 978-80-85501-43-8

HAJKO, Jozef
Nezrelá republika. Slovensko v rokoch 1939-1945
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 414 s. Viaz.
Vedecká publikácia, v ktorej autor (nar. 1962) zachytil podrobnú históriu Slovenska v čase vojny a súvislosti s ďalším vývojom našej krajiny. Resumé do angličtiny preložila Dagmar Hajková.

ISBN 978-80-8085-872-8

Spišskí bratia Pál a János Hunfalvy v zjednotenej Európe. Zost. M. Choma
Kežmarok, JADRO . 1. vyd. 48 s. Brož.
Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie (Kežmarok 24. – 26. 10. 2008).

ISBN 978-80-89426-01-1

Adresár vydavateľstiev z Kníh v predaji

AKTUELL, Vazovova 15, 811 07 Bratislava, tel./fax 02/5542 4371
Andra, vzdelávacie centrum, Sídlisko Hanza 315/5, 924 01 Galanta, tel. 0908 753 331
Bens, 082 12 Kapušany 184, tel./fax 051/7941 439
Centrum výskumu rastlinnej výroby, Špitálska 1254/1, 071 01 Michalovce, tel. 056/642 02 05
Galéria mesta Bratislavy, Františkánske nám. 11, 815 35 Bratislava, tel. 02/5443 1556, fax 02/5443 2611
Gymnázium Trebišov, Komenského 32, 075 01 Trebišov, tel. 056/672 22 60
Ikar, Kukuričná 13, 831 03 Bratislava 3, tel. 02/ 49 104 307-308, fax 02/ 49 104 350, e-mail: ikar@ikar.sk
INFOSTAT, Inštitút informatiky a štatistiky, Dúbravská cesta 3, 845 24 Bratislava, tel. 02/5937 9111, fax 02/5479 1463, e-mail: infostat@infostat.sk
Interlingua, Hrachová 36, 821 05 Bratislava, tel. 02/4363 8541, e-mail: interlingua@stonline.sk
IURA EDITION, Oravská 17 821 09 Bratislava, tel. 02/ 53 41 87 89 – 92, fax 02/ 53 41 77 83, e-mail: office@iura.sk
JADRO, Severná 2, 060 01 Kežmarok, tel. 0915 80 50 20, 0903 819 223, e-mail: dtpjadro@dtpjadro.sk
JUGA (vydavateľstvo a agentúra J. Jankoviča), Púpavová 21, 841 04 Bratislava, tel./fax 02/6542 8976, e-mail: jankovic.publisher@ba.telecom.sk
Kalligram, Staromestská 6, 813 36 Bratislava, tel. 02/5441 5028, fax 02/5441 1801, e-mail: szig@kalligram.sk
Karmelitánske nakladateľstvo, Dobrovičova 2, 811 02 Bratislava, tel. 02/5296 5217, e-mail: holecek@kna.cz
Koloman Kertész Bagala, Ludanská 27, 934 05 Levice, e-mail: lca@lca.sk
Konferencia biskupov Slovenska, Kapitulska 11, P.O.BOX 113, 814 99 Bratislava, tel. 02/544 35 234, 544 35

839, 544 34 693, fax 02/544 35 913, e-mail: kbs@kbs.sk

Kultúrne združenie národnosti a etník SR, Pekná cesta 9, 831 52 Bratislava

Lubafotopress, Brezová 19, 052 01 Spišská Nová Ves, tel. 053/4462 730

Misionár, Masarykova 35, 071 01 Michalovce, tel./fax 056/64 336 74, e-mail: vprovincial@misionarsk

Modrý Peter, Francisciho 30, 054 01 Levoča, tel. 053/4513 321

Národná banka Slovenska, Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava, tel. 02/5787 1111, fax 02/5787 1100, e-mail: info@nbs.sk

NÚCEM – Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, Pluhová 8, 831 03 Bratislava, tel. 02/4927 6111, fax 02/4927 6416

Podunajské múzeum, Palatínova 13, 945 05 Komárno, tel./fax 035/773 14 76, e-mail: muzeumkn@nextra.sk

RegionMedia, Mýtna 2113/38, 917 01 Trnava

RE-MI-DIA, Reformovaná misia, Nám. sv. Cyrila a Metoda, 078 01 Sečovce

SAP Slovensko, Bratislava Business Center V, Plynárska 7/A, 821 09 Bratislava 5, tel. 02/5825 6111, fax 02/5825 6333, e-mail: info.slovak@sap.com

Serafin, vydavateľstvo františkánskej rehole Františkánska 2 811 01 Bratislava 1, tel. 02/5443 2159, fax 02/5443 4342, e-mail: vydserafin@gmx.net

Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, Sasinkova 5, 815 19 Bratislava, tel. 02/5556 4293, fax 02/5542 5714, e-mail: market@mlade-leta.sk

Slovenský spisovateľ, Vajnorská 128, 832 92 Bratislava 12, tel. 02/4445 3041, e-mail: slovenskyspisovatel@slovenskyspisovatel.sk

Sofa, P. O. BOX 4, 820 11 Bratislava 211, tel./fax 02/5556 2644, e-mail: sofa@sofanet.sk

Štúdio humoru a satiry, Martinská 48, 821 05 Bratislava, tel./fax 02/4333 5385, e-mail: shs_koc@stonline.sk

TRANOSCIUS, Tranovského 1, 031 80 Liptovský Mikuláš, tel./fax 044/552 30 70, e-mail: mail@tranoscius.sk

TREND Holding, Trend Visual, Trendy, s.r.o., Tomášikova 23, 821 01 Bratislava 2, tel. 02/2082 2101, fax 02/2082 2223

Univerzita Mateja Bela, Národná 12, 974 00 Banská Bystrica, tel. 048/4123 295, fax 048/4153 180

Ústav pamäti národa, Námestie SNP 28, P.O.Box 239, 810 00 Bratislava 1, tel. 02/593 003 11

Ústav politických vied SAV, Dúbravská cesta 9, 813 64 Bratislava, tel. 02/5478 9724, fax 02/5478 9726

Vydavateľstvo Alexander Zozulák, Duklianskych hrdinov 4, 080 01 Prešov, tel. 0905 470 844, e-mail: rusyn@stonline.sk

Vydavateľstvo Fragment, Kominárska 2, 831 04 Bratislava 3, tel. 02/5023 4583, fax 02/5557 3151, e-mail: fragment@fragment.sk

Vydavateľstvo Matice slovenskej, Mudroňova 1, 036 52 Martin, tel. 043/4220 692, fax 043/4307 243, e-mail: vms@vydavatel.sk

Vydavateľstvo Michala Vaška, Nám. Kráľovnej pokoja 3, 080 01 Prešov, tel./fax 051/7711 407, e-mail: vmv@vmv.sk

Vydavateľstvo Q 111, J. C. Hronského 4, 831 02 Bratislava, tel. 02/5292 7057, e-mail: q111@stonline.sk

Vydavateľstvo RAK, 900 86 Budmerice, tel./fax 033/6448 119

Vydavateľstvo Slovart, Poštový priečinok 70, Bojnická 10, 830 00 Bratislava 3, tel. 02/4920 1800, fax 02/4920 1899, e-mail: pobox@slovart.sk

Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, Laurinská 2, 814 99 Bratislava, tel./fax 02/5443 2671, e-mail: vsss@vsss.sk

Prekladová literatúra

Robert Harris: Duch

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009
Preklad Adriana Komorníková

Ponuka dokončiť memoáre bývalého britského predsedu vlády Adama Langa po tragickej smrti pôvodného autora Miki McAra je pre spisovateľa a rozprávača tohto románového príbehu priveľmi lákavá na to, aby ju odmietol. Rukopis treba urýchlene pripraviť do tlače, a tak sa spisovateľ v ústraní známeho amerického ostrova Marta's Vineyard zoznamuje so začatým dielom aj jeho „hlavným hrdinom“ Adamom Langom. Presvedča ho, že ľudí nefascinuje politika, ale „vždy iba ľudia – podrobnosti zo života iných“. Slubne rozbehnutú prácu nečakane preruší informácia, že bývalý britský minister zahraničných vecí Richard Rycart požiadal Medzinárodný trestný súd v Haagu o prešetrenie Langovho súhlasu s nezákonným zadržaním štyroch Britov v Pakistane a ich následnom odovzdaní CIA. Vydavateľ tlačí na urýchlené dokončenie knihy, lebo expremiér je „horúcou témou“.

Lang odletel za svojimi americkými priateľmi, aby ho podporili pri vyvracaní obvinení, a tak sa spisovateľ sústredil na McArov rukopis a dokumenty z Cambridge. Zrazu začal vidieť Langa a udalosti v inom svetle – dokonca zapochyboval o náhodnosti McArovej smrti. Stopy ho priviedli na pevninu pred bránu domu bývalého Langovho spolužiaka a dôstojníka CIA. Pátral ďalej, navštívil aj Rycarta a prezradil mu, čo zistil. Mal pocit zrady, ale nepoznal cestu späť.

Na ostrov sa vracal spisovateľ spolu s Langom. V lietadle pokračovali v práci a tentoraz hovorili aj o zatknutých v Pakistane: „Museli sme ich dostať, kým sme mali možnosť... mučenie vždy bolo súčasťou vojnového stavu. Jediný rozdiel je v tom, že v minulosti neboli tie pekelné médiá, ktoré by o tom informovali“. Pokračovanie rozhovoru navždy ukončil výbuch pri Langovom vystupovaní z lietadla. Stal sa obeťou, národným hrdinom a manželka uctievanou smútiacou vdovou s kreslom v Hornej snemovni na znak úcty národa.

Knihu však bolo treba dokončiť. Napriek udalostiam aj osobným pochybnostiam predstavil spisovateľ svetu viacrozmernej obraz. Neskôr pre vlastné uspokojenie sa vrátil k pôvodnému rukopisu McAru a podarilo sa mu rozlúštiť zakódovaný odkaz, že Langovu ženu naverboval Emmertt do CIA. V tejto súvislosti už mnohé kroky, vzťahy a činy mohol zhodnotiť inak a dávali iný zmysel Langovmu životnému príbehu.

Harris románom o Adamovi Langovi, ktorý sa dostal do politiky takmer náhodou a získal moc, lebo nebol „spolkový ani ideologický“, o terorizme, úlohách tajných služieb a zákulisí vysokej politiky pripravil napínavé čítanie.

Lýdia Čelková

Michael Koryta: Posledná noc

Bratislava, Slovenský spisovateľ 2009
Preklad Alena Redlingerová

Zelená knižnica je edíciou, ktorú poznajú čitatelia viac ako štyri desaťročia. Jej logo, profil muža s falkou, nám pripomína klasiku, príbehy intelektuálne zdatného Sherlocka Holmesa. Detektívka nadväzujúca na doylvské komponovanie príbehu je variáciou na osvedčený spôsob holmesovského uvažovania. Podľa názoru niektorých je variáciou vyčerpanou. Iný prúd detektívky, americký, je údajne produktívnejší. Jej zakladateľ Dashiell Hammett je tvorcem, s ktorým štruktúra textu súčasných autorov americkej detektívky rada diskutuje.

Posledná noc Michaela Korytu odkazuje na to najlepšie z „drsej školy“, aj keď svojím záverom nie je klasickým vystriekaním všetkých prítomných. Napätie je v nej, samozrejme, prítomné od prvého momentu. Dvojica súkromných detektívov, Lincoln Perry a Joe Pritchard, sa ponoria do vyšetrovania smrti kolegu Johna Westona, bývalého vojaka, ktorého nájdú s prestrelenou hlavou. Zbraň, ktorú John drží v ruke, indikuje samovraždu. Zmiznutie jeho ženy a malej dcéry však obom detektívom navráva, že skutočnosť môže byť iná. A aj je. Cesta k jej odhaleniu je cestou krvi. Cestou útekov pod rúškom noci. Uteká sa pred skazenými mužmi namočenými do pašovania zbraní, pred ruskou mafiou, pred politikmi miestnej samosprávy, pred sebou samými. Dieťa je obeťou, ale aj katalyzátorom zla. Pre jeho záchranu robia niektorí až podozrivo málo, iní až podozrivo veľa. Tečie krv a tečú slzy. Sledujeme hru mocných, špinu obchodu, politiky, boj vnútri mafie. Obaja, Lincoln aj Joe, často riskujú. Každý inak. Prirodzene, jeden z nich je ten starší, skúsenejší, rozvážnejší, druhý má horúcu krv i horúce srdce. Ich zbrane sú preto obojaké. Veď ide o život ženy. Prvý riskuje bezbreho, druhý sa do nebezpečenstva vrhá s dávkou potrebného nadhľadu. Obaja detektívi, ako inak, ovládajú svoje zbrane. A neváhajú ich použiť.

Znakom kvality Korytovho príbehu je, že autor každý fakt predkladá bez zbytočného zahmlievania. Obaja detektívi všetko riešia pred našimi očami, a predsa je rozuzlenie zápletky pre mnohých šokom. Čitateľ sa totiž spádom predkladaného deja nechá uspať, nesleduje postup vyšetrovania, ale zameriava sa skôr na postup citovej drámy. Strelba, pribúdajúci mŕtvi, dramatický útek autom či skrývanie sa a pod. ho odvádzajú od snahy riešiť záhadu spolu s rozprávačom. Ten je objektívny, analyzuje, rovnako zachytáva seba ako iných. Korytova detektívka sa tým nevymyká štruktúre klasických detektívok, snaží sa o prepojenie holmesovského štýlu s hammettovským. A úspešne.

Peter Mráz

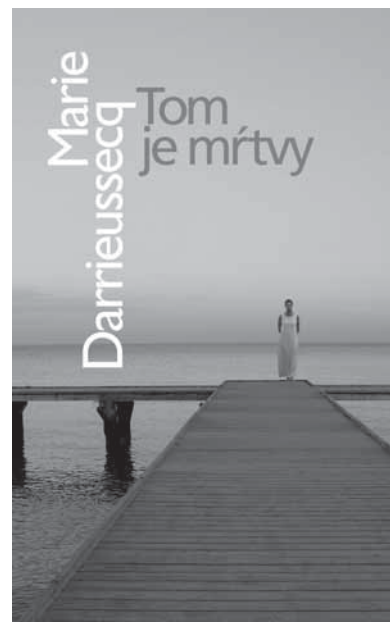
(Ne)milosrdný čas

Marie Darrieussecq: Tom je mŕtvy, Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009
Preklad Mária Michalková–Rovná

Čo môže byť pre matku horšie ako pochovať svoje dieťa? Napísať o tom knihu. Asi tak by sa dal komentovať pocit, ktorý vo vás ostane po prečítaní knihy *Tom je mŕtvy*.

V tejto knihe nejde o príbeh – ten sa skončil Tomovou smrťou. Ide o čas, ktorý má byť údajne milosrdný, ale nie je. Nič nehojí. Namiesto toho pripomína strhanej a utrápenej matke, že teraz na jar by Tomovi kúpila nové oblečenie, v lete by cestovali k starým rodičom do Francúzska, na jeseň by šantili na pláži Bondi Beach a v zime by... Je strašne veľa tých by a keby. Keby bol Tom nažive. A ak sa žena snaží aspoň na chvíľu zabudnúť, veci, udalosti či ľudia naokolo jej pripomenú, že jej dieťa tu už nie je.

Až po desiatich rokoch od Tomovej tragédie sa odváži vrátiť v spomienkach ku dňu jeho smrti a k ďalším udalostiam. Nosným pilierom knihy sú jej myšlienky. Oblečenie do rakvy. Čo sa stane s Tomovým telom pri kremácii. Matka prežíva najprv šok a stráca schopnosť hovoriť, potom nastúpi chronická nespavosť. Aj ostatní členovia rodiny sú zasiahnutí, vrátane maličkých Stelly, ktorá posledná videla Toma živého. Vráťane staršieho Vincea,

ktorý vybral Tomovi do truhly oblek Zorra pomstiteľa, no rodičia s tým nesúhlasili. Prečo? Dieťa predsa najlepšie pozná detské túžby... Vráťane tajne plačúceho otca Stuarta a od žiaľu nepríčetného starého otca, zavýjajúceho na psychiatrickej klinike. A láskavej starej mamy, ktorá jediná chápe, vie, je empatická – lebo je tiež matka.

Príbeh zasvätenia

Paulo Coelho: Brida, Bratislava, Ikar 2009. Preklad Miroslava Petrovská

Coelhova *Brida* (autorova tretia kniha) vychádza u nás 19 rokov po jej prvom vydaní v portugalskom origináli. Počas takmer dvoch desaťročí sa v literárnom svete udiali zmeny, posunul sa čitateľský vkus a zrúcali mnohé tabu. Šokujúce odhalenia o ženskej stránke Boha, o pochybujúcom Ježišovi, ktorý poznal aj telesnú lásku, o božskej stránke sexu a tajomných rituáloch, o bosorkách, znameniach, duchoch a hlasoch, už nie sú šokujúce. Preto moment prekvapenia a úžasu Coelhovej *Bride* v slovenskom preklade chýba.

Írska študentka Brida hľadajúca svoj Dar prostredníctvom mágie, je podľa Coelho skutočnou ženou, ktorá mu počas jeho vlastnej púte, rozpovedala príbeh svojho zasvätenia. V úvode sa autor odvoláva aj na fakt, že opisované tradície a rituály sú skutočné a používajú sa už celé stáročia. Možno tento realistický základ by mohol dodať príbehu na magickosti a poskytnúť mu

dávkou vzrušenia či chvenia. Záleží však na čitateľovi, či ho prijme ako intímne odhalenie osobného príbehu, alebo snahu o umelé zvýšenie atraktívnosti diela.

Sama Brida, hrdinka príbehu, vraj vyslovila obavu, či jej vrcholne osobná skúsenosť opísaná v knihe dokáže dať čosi aj niekomu inému. Ťažko posúdiť, pretože aj čítanie je vrcholne osobná skúsenosť, interakcia medzi textom a čitateľom, jeho skúsenosťami a osobným rozpoložením. Záleží na tom, kde na jeho ceste ho kniha zastihne, a či ho niekam posúva, utvrdzuje v jeho presvedčení, vyvádza z omylu, alebo mu zatrasie celým svetom a zrúca ho. Brida s deväťročným oneskorením prinajmenšom na chvíľu zaujme. Bez ohľadu na to, že ponúka zaujímavé myšlienky a pekné pasáže, miestami pôsobí pateticky. Pripisujem to Coelhovej snahe vcítiť sa do ženskej duše.

Okúzľujúcou, priam filmovou postavou, je Bridina učiteľka, moderná čaro-

Spisovateľka nepoužíva dramatické slová, prudké dejové zvraty či dialógy. Kniha je retrospektívnu mozaikou, bolestne vyskladanou z úlomkov nekonečného žiaľu, výčitek, sebaobviňovania a pomedzi to z nutnosti žiť realitu. Akoby mimochodom hovorí aj o zložitom živote medzinárodných rodín v súčasnosti, o zhone a zmätku v živote tých najmenších, o posunoch časových pásem a o priveľmi rýchlo uháňajúcom čase, ktorého je zrazu po smrti dieťaťa tak strašne a zbytočne veľa. Čo sa vlastne stalo, to sa dozvieme až v poslednej vete knihy, no kým sa k nej dostaneme, vezmeme na seba ťažký údel svedka bolesti.

Marie Darrieussecq má schopnosť vtiahnuť čitateľa do textu. Už námet napovedá, že to nie je prvoplánová autorka, stavajúca na senzáciách. A dielom *Tom je mŕtvy* vytvorila aj pomníček všetkým tragicky zosnulým deťom, ale najmä ich matkám, ktoré len na okamih zavrú unavené oči... a vtedy sa to stane.

V slovenčine vyšli už tieto diela Marie Darrieussecq (1969): *Svinské pravdy* (1997), *Bábätko* (2002), *Spodné prády* (2003) a *Claire v lese* (2006).

Lúba Kukučková

dejnica Wicca, ktorá sa vozí v kabriolete, vyzerá skvelo, nakupuje v luxusných obchodoch, pritom je však rozvážna, múdra a prefikaná. Dievča zasväcujúce do tajov kariet, videní, meditácie, vedie ju cestou poznania.

Druhým duchovným vodcom dievčata je Mág z Folku, ktorý nesmie zasahovať do diania vecí. Pochabosti a pochybenia ho vyhnali do lesného vyhnanstva, kde pri občasných stretnutiach ukazuje Briede svet tmy a samoty. Je odsúdený na čakanie, vďaka dievčaťu je však vykúpený.

V každom prípade nezaškodí si Bridinu spoveď, prerozprávajú Paulom Coelho, prečítať. Iste sa nájdú čitatelia, ktorých zaujmú doteraz nepoznané Tradície Slnka a Luny. Možno sa vďaka tejto knihe začnú pozeráť na muža a ženu ako telesnú, ale najmä duchovnú jednotu. Možno ich Brida posunie vpred pri ich vlastnom hľadaní.

Jana Hajduová

Koľko času nám ostáva?

Glenn Cooper: Knižnica mŕtvych, Bratislava, Ikar 2009. Preklad Mária Muráňová

Akým zlomkom času vo vesmíre je 730 rokov? Kedy zanikne svet? Je niekde v knihe života napísané, kedy zomrieme? Môže človek meniť osud svojich blízkych? Nesiahajú na schopnosti bohov a nebude za to potrestaný?

Knižnica mŕtvych je knihou plnou nevysovených, no o to nástojčivejších otázok. Zdanlivo nesúvisiace fakty z dávnej minulosti, spred sedemdesiatich rokov a zo súčasnosti sú rafinované pospájané, ale vôbec nenapovedajú dychtivému čitateľovi, že medzi nimi jestvuje tragická súvislosť. Paralely medzi minulosťou a budúcnosťou desia svojou všepjatnosťou. Do deja sú zamontovaní mnísi z 12. storočia, významní politici z obdobia 2. svetovej vojny a zdanlivo bezvýznamný policajt vo výslužbe z dnešnej Ameriky. Spája ich všetkými storočiami sa vinúca neskutočná krutosť, túžba po moci a v duchu tejto túžby ospravedlniteľnosť všetkých neludských krokov v mene pokroku ľudstva. Spájajú ich zverstvá, orgie, klamstvá, ututľávanie výpovedí a utajova-

nie dôkazov, vraždy a tajné hroby, ale zároveň aj ľudská zbabelosť, neschopnosť niesť zodpovednosť a nedostatok odvahy čeliť pravde.

Will Piper (v preklade Hudec), ktorý si napriek všetkému stále hudie svoju nôtú o špinavých praktikách FBI a celého mocenského aparátu, je zaujímavou a hlboko ľudskou postavou s kladmi i zápormi. Tie druhé zosobňuje najmä fľaša whisky. Will sa dostane vďaka svojmu bývalému spolužiakovi Markovi Shackletonovi na stopu tajnému laboratóriu hlboko v nehostinnej americkej pahorkatine neďaleko Roswellu. Ten je od štyridsiatych rokov minulého storočia známy ako miesto, kde havarovala kozmická loď s mimozemšťanmi a laboratórium má byť miestom výskumu ich mŕtvov. V skutočnosti podzemné priestory skrývajú hrozny obsah, knižnicu s menami a dátumami, ktoré možno neuveriteľným spôsobom zneužiť, ak sa dostanú do rúk nepovolánym alebo nezodpovedným ľuďom. A dostanú sa...

Dej, odvíjajúci sa prudkými skokmi v súčasnosti a nemenej dynamickými exkurziami do minulosti, vás nepustí zo svojich pazúr. Graduje v domyselne vystavanom veľkom epickom oblúku, ktorého rozuzlenie príde, ako to má v skvelo napísanom príbehu byť, až na úplnom konci. A čitateľovi dôjde, že to nemusí byť len scifi, fantasy či horor, ale veľmi blízka realita. Len tu, za horizontom.

Knižnica mŕtvych je okrem napínačného čítania aj ostrou kritikou amerického štátneho a právneho systému, údajných politických hrdinov minulosti, kritikou pohrdania zdravým ľudským úsudkom a v neposlednom rade nenápadným, ale o to nástojčivejším apelom na ľudstvo, ktoré vôbec netuší, koľko mu ešte ostáva času. Autor nemusí rukolapne poukazovať na isté historické súvislosti, aby čitateľ pochopil. Závažnosť myšlienky o konci sveta a nepočítateľnom, nenapraviteľnom ľudstve rezonuje sama v našom vedomí.

Martin Grbjar

Rozhovor s francúzskym spisovateľom Davidom FOENKINOSOM

Erotický potenciál sa skrýva v každom z nás

David Foenkinos (1974) pochádza z Paríža, študoval na Sorbonne, neskôr pôsobil ako učiteľ hry na gitaru. V súčasnosti sa venuje „komponovaniu“ románov, ktoré sú charakteristické jemným humorom a odľahčeným rozprávaním. Spomeňme napríklad *Opak hlúposti: o vplyve dvoch Poliakov* (2001), *V prípade šťastia* (2005), a román preložený do češtiny pod názvom *Uvzlo v hlavě* (2002). Najnovšími Foenkinosovými románmi sú *Kto si spomenie na Davida Foenkinosa* (2007), *Naše rozlúčky* (2008) a *Neha* (2009). Občasne píše aj scenáre k filmom a komixy. Zaujmal románom *Erotický potenciál mojej ženy* (Gallimard 2004 a 2006; v českom preklade 2008 a 2009), príbehom Hektora, hrdinu našich čias, ktorý je schopný prijať všetky výzvy ľudstva – objasniť bláznivé ženské, zorganizovať rodinné prázdniny, pohovárať sa so susedmi vo výťahu a pochopiť filmy Davida Lynch. Hektor má však jednu zvláštnosť. Stal sa vášnivým zberateľom netypických vecí, akými sú zajačie labky, prvé strany kníh, zvuky o piatej ráno a iné.

• Ako vznikol námet na román *Erotický potenciál*...?

– Na začiatku bola len poetická, no najmä romantická myšlienka: muž, čo miluje svoju ženu do takej miery, že má chuť ju zbierať! Páčil sa mi tento nápad, ktorý otriasa zmyslosťou.

• Dotýkate sa problematiky normalnosti človeka. Existuje jednoznačná odpoveď na otázku normalnosti?

– Nikto nie je normálny!... Všetci máme nejaké zvrátenosti a pochabosti, viac či menej šokujúce. Mój hrdina nie je typický, to je isté, ale pod vplyvom lásky sa ustáli. Dosť verím v takúto silu. Ale snažím sa taktiež rozosmiať a to môžem urobiť len s postavami, ktoré majú problémy! Krásu možno postrehnúť aj v ľudských chybách. Jednou z myšlienok tejto knihy je aj to, že všetci máme erotický potenciál (a slovenské ženy ešte viac!!) a stačí ho len nájsť. Život je cesta, na ktorej treba objaviť to najlepšie z nás.

• Po prečítaní vašej knihy sa mi zdá, akoby sme všetci boli zberateľmi niečoho. Je vlastne možné nič nezberať?

– Áno, ale akoby bolo aj samozrejmosťou zbierať minúty nášho života! Väšňe je tiež zberateľská forma. Ja osobne zbieram spomienky z môjho zmyslového života.

• Ako sa rodí zberateľská mánia?

– Je to potreba ubezpečiť sa, utvrdiť. Ochrániť sa. Je to útočisko, v ktorom zabúdame na vlastnú krehkosť.

• Napísali ste scenár ku komiksu aj filmu (*Príbeh nôh*). Čím vás zväbili tieto rôznorodé žánre?

– Písaval som najmä pre divadlo, hra *Slobodní* je o istej zoznamovacej agentúre na úpadku. Potom sme nakrútili krátkometrážny film (*Príbeh nôh*), ktorý je dostupný na mojej stránke Facebooku. Najviac zo všetkého ma priťahuje asi možnosť rozprávať príbeh. Nezáleží na prostriedku.

• Používate vo svojich dielach auto-

biografické prvky, alebo je všetko fiktívne, respektíve vyťahnuté z pozorovaní skutočného sveta?

– Nič nie je autobiografické, hoci niektoré detaily sú osobné. Napríklad, ak hovorím o nejakej žene, je fiktívna. Nikdy som ju nepoznal. Ale ak rozprávač tvrdí, že sa mu páčia jej rovné vlasy, tak to už je autobiografické. Niekedy sú moje postavy zmiešaninou prototypov, takým fantazijným výtvarom. Ale dúfam, že nikdy nestretnem v reálnom svete také bizarné postavy, ako som vykreslil v mojich románoch.

• Podľa vás spisovateľ plní nejaké poslanie, je nositeľom istého odkazu?

– Nie som spisovateľ politicky zaangažovaný. Ale myslím, že môžeme v súvislosti s písaním hovoriť o poslaní. *Erotický potenciál mojej ženy* som tvoril s myšlienkou, že sa musíme prijať takí, akí sme. Že krásu môžeme odhaliť všade, v hocikakej situácii. A hlavne, že výzor nie je až natoľko dôležitý, ale to, kto sme. Nesmieme sa nechať viesť diktatúrou zmyslovosti.

• Ako ste začali písať?

– Začínal som milostnými listami dievčinkám. Bol som vtedy veľmi romantický.

Katarína Laučíková

Madona má červenú dušu

Antológia súčasnej lužickosrbskej poézie

Dunajská Lužná, Milanium 2009. Zostavil Benedykt Dyrlich

Lužickosrbská literatúra je prítomná v slovenskej kultúre od polovice 19. storočia a niektoré vzťahy medzi slovenskými a lužickosrbskými národnými buditeľmi patria k najpozitívnejším príkladom vzájomnej spolupráce. Doteraz vyšli knižne desiatky titulov lužickosrbských autorov a okrem toho početné ukážky z ich tvorby na stránkach literárnych časopisov. Výber z mladej lužickosrbskej poézie zostavil Vlastimil Kovalčík začiatkom 80. rokov. Vtedy preložil verše Hanky Mikanowej, Bena Budara, Marje Krawcew, Fryca Liba, Franca Šena, Tomaša Nawka, Benedykta Dyrlicha, Rože Chěžkec-Domašcyna, Jurija Łuščanského, Jana Chěžku, Lioby Wedlichec-Förtschowej. Pre slovenských čitateľov to bolo znamením, že kultúra Lužických Srbov má oporu v mladšej a najmladšej generácii tvorcov. Postupne sme sa oboznamovali s ďalšími autormi a autorkami z Lužice – Jurij Koch, Jurij Krawža, Pawoł Völkel, – ba niektorí z nich prichádzali na Slovensko, aby tu čítali zo svojej tvorby. Po roku 1989 nastala zlovestná pauza, trvalo niekoľko rokov, kým sa obnovili spretrhané väzby. Táto situácia vyplynula zo zložitej kultúrno-politickej situácie u nás i v Nemecku. V slovenských literárnych časopisoch sa prezentovali približne od roku 2000 v rozličných žánroch Beno Budara, Jurij Koch, Měrana Cušcyna, Róža Domašcyna, Benedykt Dyrlich, Marko Dyrlich, Fabian Kaulfürst, Marja Krawcew, Lubina Šėnecova, Hana Wićazová, Jěwa-Marja Čornakec, Měrka Mětová, Dorothea Šolcyna, Pawoł Völkel. Ako preklada-

telka poézie sa tu po prvý raz naplno uplatnila Dana Podracká.

Slovenskí čitatelia strednej a staršej generácie majú pomerne dobrý prehľad o literárnych výbojoch Lužických Srbov. Iné je to s najmladšou generáciou slovenských čitateľov. Práve preto treba privítať fakt, že nedávno vyšla antológia súčasnej lužickosrbskej poézie *Madona má červenú dušu*. Antológia je kolektívnym dielom slovenských a lužickosrbských autorov. Zostavil ju a predslov napísal Benedykt Dyrlich, doslov napísala Dana Podracká. Z lužickosrbských originálov ju preložil Vlastimil Kovalčík a v jazykovej spolupráci s Petrom Čačkom verše lužickosrbských autorov prebásnili Lubomír Feldek, Dana Podracká a Ján Zambor. Títo básnici patria k prominentným predstaviteľom súčasnej slovenskej poézie a okrem toho sú excelentní prekladatelia. Zaujímavý je sám výber – okrem na Slovensku známych básnikov, ako Kito Lorenc, Beno Budar, Měrana Cušcyna, Róža Domašcyna, Benedykt Dyrlich, Marja Krawcew prezentuje aj ukážky z diela Lenky, Lubiny Hajduk-Veljkovićovej, Tomasa Nawka a Pětra Thiemanna. Prebásňovatelia si rozdelili party podľa bytostnej spriaznenosti s autormi. A tak Lubomír Feldek preložil typovo blízkych Beno Budara a Benedykta Dyrlicha, Dana Podracká preložila Měranu Cušcynu, Lubinu Hajduk-Veljkovićovú, Marju Krawcewovú, Lenku a Pětra Thiemanna, ktorí azda najväčšmi zodpovedajú jej lyrickému naturelu. Ján Zambor sa sústredil na Róžu Domašcynu, Tomasa Nawku

a Kita Lorenca. Dodajme, že Kita Lorenca reprezentuje vo výbere pätnásť básní. S jeho tvorbou sa vyrovnávali hneď viacerí – verše z nemčiny prekladá Milan Richter, čím sa v antológii dokumentuje biliterárnosť a bilingvismus niektorých predstaviteľov lužickosrbskej literatúry. Lorencove básne z lužickej srbčiny prekladá Vlastimil Kovalčík i dvojica Ján Zambor a Peter Čačko.

Antológia prezentuje aktívny prúd lužickosrbskej lyriky v jej rozmanitosti a dokumentuje zorientovanosť v európskej literatúre. Zároveň preukazuje zakotvenosť v živých domácich tradíciách, schopnosť estetickéj inovácie a potenciál oslovit náročného slovenského čitateľa. Navyše, ako vyplýva z ohlasov a kritik, slovenskí prekladatelia podali dobrý výkon, niektoré z prekladov by sme mohli označiť ako kongeniálne. Aj informačná stránka antológie je na veľmi dobrej úrovni, keďže prináša stručné medailóny autorov, ich fotografie a zasvätený predslov Benedykta Dyrlicha i analytický doslov Dany Podrackej. Antológiu obohatili ilustrácie Isy Bryccyny, ktorá navrhla aj obálku. Jediná výčitka voči antológii je, že neobsahuje pri každom autorovi na porovnanie aspoň jednu paralelnú ukážku originálu.

Výber je zostavený premyslene a invenčne a vďaka kvalitnému prekladu antológia akiste prispieje k dialógu našich kultúr aj v budúcnosti. Možno by naše poznanie lužickosrbskej literatúry v budúcnosti obohatila aj obdobná antológia lužickosrbskej poe-
viedky.

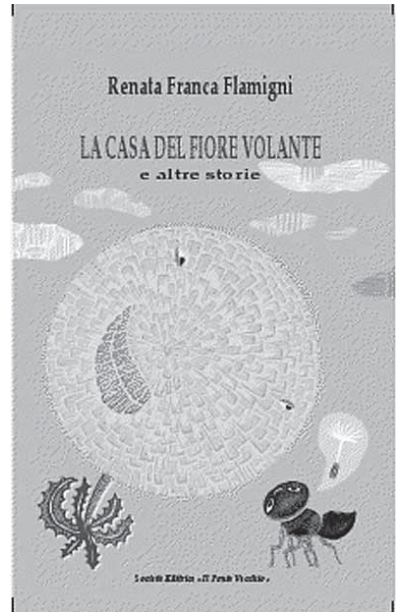
Milan Žitný

ZO SVETA KNÍH

Taliansko-slovenský knižný projekt

V talianskej tvorivej dielni Fantariciclando vo Forli sa zrodil unikátny knižný projekt – rozprávková knižka *La casa del Fiore Volante* (Dom lietajúceho kvetu) talianskej autorky Renaty Franca Flamigniovej (z Forli-Cesena) a slovenskej ilustrátorky Daniely Olejníckovej (z Bratislavy). Knižka vzišla zo spolupráce Asociácie slovenských ilustrátorov s prispelením Bolonskej univerzity, Regiónu Emilia-Romagna, Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Taliansku a Honorárneho konzulátu Slovenskej republiky so sídlom vo Forli po úspešnej účasti našej mladej výtvarníčky na prestížnej ilustrátorskej súťaži Mostra degli illustratori, ktorú medzinárodná porota vybrala medzi jej 80 účastníkov. Súťaž patrí k hlavným udalostiam bolonského veľtrhu.

Knižka v desiatich príbehoch moderných rozprávok približuje deťom a ich rodičom základné ľudské hodnoty a vzťahy, hovorí o živote a smrti, odvahe, solidarite, schopnosti podeliť sa, nezištné sa obetovať za iných a dôležitosti ľudských citov. Pokúša sa hľadať odpovede na problémy a strach našich najmenších nielen v textoch, ale aj pomocou alegorických ilustrácií. Nastolené problémy medziludských vzťahov umožňujú vzájomný dialóg medzi rodičmi a deťmi, starými rodičmi a vnukmi, komunitou a školou, komunitou a spoločnosťou, ale aj medzi

rôznymi kultúrami. Dieťa vďaka rozprávke dokáže lepšie čeliť každodenným problémom sveta dospelých.

Knihu budú prezentovať v marci na knižnom veľtrhu v Bologni (*Fiera del libro di Bologna* 2010). Okrem morálneho posolstva rozprávok a ilustrácií je jedinečná aj tým, že bude publikovaná aj s obsahmi jednotlivých kapitol v slovenčine a angličtine. Ide o pokus talianskych autorov a editorov o nadviazanie spolupráce a kultúrnej výmeny so Slovenskom a inými európskymi krajinami.

Trpaslíci vo Veľkej knihe

Veľká kniha je najvýznamnejšou literárnou cenou v Rusku, udeľujú ju od roku 2005 a dotovaná je z úrokov peňazí Centra podpory národnej kultúry, zriadeného skupinou v literatúre prajúcich podnikateľov. Diela hodnotí Rada odborníkov (predsedom je zástupca šéfredaktora časopisu *Novij mir* Michail Butov), do zoznamu finalistov vyberie pätnásť titulov. Tie posudzuje Literárna akadémia, ktorá má 109 členov – profesionálnych spisovateľov, vydavateľov, vedcov, novinárov – ale i mecénov súťaže, podnikateľov. O výsledkoch a udelení prvej, druhej a tretej ceny sa rozhoduje hlasovaním. Predsedami Literárnej akadémie v roku 2009 boli šéfredaktor Literaturnoj gazety Jurij Polakov a literárny vedec Alexander Archan-gelskij.

Prvú cenu v roku 2009 získal Leonid Juzefovič za román *Žerjavy a trpaslíci*, ktorý sa odvíja vo viacerých ča-

sopriestorových rovinách – v sedem-nástom storočí, v Moskve roku 1993 a v Mongolsku roku 2004. Leonid Juzefovič (1947) sa presadil roku 2001 sériou detektívok umiestnených do minulosti s vyšetrovateľom, „tajným“ Ivanom Putilinom (Putilin je reálna postava, bol šéfom polície v Sankt-Peterburgu na sklonku 19. storočia). Autor využil svoje vedomosti historika a Putilinovu autobiografiu *Štyridsať rokov uprostred lupičov a vrahov*, ktorá vyšla prvýkrát roku 1889 a obsahuje dvadsať kriminálnych príbehov. Juzefovičove knižky oceňujú zhodne čitatelia aj kritika, boli preložené do nemčiny, taliančiny, francúzštiny, poľštiny a španielčiny.

Druhé miesto obsadil s románom *Kamenný most* Alexander Terechov, na treťom bodovala zbierka poviedok *Škaredý glóbus* Leonida Zorina.

–mf–

NAJPREDÁVANEJŠIE KNIHY

vo Francúzsku

Beletria:

1. Arnaldur INDRIDASON: *Hypothermie* (Podchladenie), Métailié
2. James ELLROY: *Underworld USA* (Podsuetie USA), Rivages
3. Anna GAVALDA: *L'Echappée belle* (Krásny únik), Le Dilettante
4. L. J. SMITH: *Journal d'un vampire* (t. III). *Les Ames de l'ombre* (Upírske denníky, 3. diel, Temnota), Hachette Jeunesse
5. Philippe DJIAN: *Incidences* (Následky), Gallimard
6. Dan BROWN: *Le Symbole perdu* (Stratený symbol), Lattès
7. Franz-Olivier GIESBERT: *Un très grand amour* (Veľmi veľká láska), Gallimard
8. Nicolas REY: *Un léger passage à vide* (Lahký prechod do prázdna), Au Diable Vauvert
9. David VANN: *Sukkwán Island*, Gallmeister
10. Marc LEVY: *La Première nuit* (Prvá noc), Robert Laffont

Literatúra faktu:

1. Elisabeth BADINTER: *Le Conflit. La femme et la mère* (Konflikt. Žena a matka), Flammarion

2. Lorant DEUTSCH: *Metronome. L'Histoire de France au rythme du métro parisien* (Metronóm. Dejiny Francúzska v rytme parížskeho metra), Michel Lafon
3. Joseph E. STIGLITZ: *Le Triomphe de la cupidité* (Triumf chamtivosti), Les Liens qui libèrent
4. Lilian THURAM: *Mes étoiles noires. De Lucy à Barack Obama* (Moje čierne hviezdy. Od Lucy po Baracu Obamu), Philippe Rey
5. Jean-Michel LARQUÉ: *Vert de rage* (Sviežosť hnevu), Calmann-Lévy
6. Laurent GOUNELLE: *L'Homme qui voulait être heureux* (Človek, ktorý chce byť šťastný), Anne Carrière
7. Stéphane GUILLON: *„On m'a demandé de vous calmer“* (Žiadaj ma, aby som vás upokojil), Stock
8. Dominique BONA: *Clara Malraux „Nous avons été deux“* (C. M. „Boli sme dvaja“), Grasset
9. Marie-Dominique LELIÈVRE: *Saint Laurent mauvais garçon* (S. L. zlý chlapec), Flammarion
10. Alain BADIOU avec Nicolas TRUONG: *Eloge de l'amour* (Chvála lásky), Flammarion

Nepoučiteľné, ale úžasné. Jednoducho ženy Slovo a obraz

Iva Kučerová

Nevidím, nepočujem, milujem

Bratislava, Motýl 2009

Je lesk šoubiznisu naozaj taký neodolateľný? Láska nádherne romantická vydrží naveky? Dokážu byť ženy úžasné priateľky a intrigy sú len ilúzia? Na dva nádychy zatvoríme oči, vyčistíme myseľ, vydýchame a začneme čítať knihu, ktorá nás vtipne vyvedie z podobných omylov. Iva Kučerová vo svojej druhej knihe opäť vyfabulovala zaujímavý a kontrastný príbeh mladej, neskúsenej dievčinky a o niečo staršej a mužmi „obľietanej“ ženy. Bia, mladá milovníčka psov sa za zaujímavých okolností ocitla v hlavnom meste a rozhodla sa zmeniť svoj život – chce ho zasvätiť psím dušiam a medzitým nájde lásku. Lea je televízna moderátorka a na lásku neverí. Je presvedčená, že človek potrebuje v živote len dobré kontakty, aby sa mal fajn. Ako tieto dve rozdielne ženy môžu mať niečo spoločné? Čudujeme sa. Smežeme sa na ich rozdielnych svetoch. Kým Bia ani netuší, o čom bulvár píše, Lea sa v ňom objavuje. Bia je naoko naivná, ešte nepoznačená pravou láskou, a preto sa jej spočiatku Lea, ale neskôr aj jej šéfka Nina, snažia otvoriť oči a nahovoriť, že láska je len prelud, že muži sú len lovci a jediné, čo ich zaujíma, je sex, postel a opäť sex. A kým Lea všetko silí, snaží sa získať priazeň niekoľkých mužov, ktorí sa jej môžu úžasne hodiť ku kariérenému rastu, či luxusnej dovolenke, Bia prichádza ku všetkému akosi hladko. Šťastie na ňu sadá v každej oblasti. Robí, čo ju baví, zoznámila sa s mužom, ktorý jej poplietol snáď všetky myšlienky v hlave... A Lea zisťuje, že má pri sebe najúprimnejšiu kamarátku, akú kedy mala.

Kým román *Lovíť alebo nebyť* bol o neutíchajúcom love zúfalej tridsiatniky, tento príbeh je zvláštny niečím iným. Láskou ku psom, čistým citom, ktorý prichádza, keď ho najmenej čakáme, priateľstvom, ktoré sa v skazenej spoločnosti lesklého šoubiznisu a tvrdej konkurencie veľmi nenosí.

Saira Ahmed

Zneuctená

Bratislava, Evitapress 2010
Preklad Zuzana Vilikovská

Saira je mladé pakistanské dievča vyrastajúce vo Veľkej Británii v prísnej moslimskej rodine. Je najmladšia z troch súrodencov a bratia jej život vôbec neulahčujú. Práve naopak. Prísne ju strážia a izolujú od akéhokoľvek kontaktu s chlapcami a sami sú k nej občas násilní. Saira zo všetkého najviac túžila vyrovnať sa ostatným britským dievčatám v jej veku. Keď sa prvýkrát naozaj zamilovala, predstavovala si, že sa zaňho aj naozaj vydá. Nestalo sa tak. Mama jej totiž dohodla sobáš v rodnej Lahore v Pakistane. Saire nezostávalo nič iné, len sa podvoliť. Čo sa dialo ďalej, budete čítať so zatvoreným dychom a zimomriavkami, keďže ide o skutočný príbeh prerozprávanej formou vnútorného monológu hlavnej hrdinky. Azda najsilnejším motívom tohto príbehu je rodina a povinnosti detí voči rodine. Je úžasné sledovať, že aj napriek vlastným existenčným problémom je pomoc rodine prvoradá. Príbeh neslobodnej moslimky v slobodnom Anglicku prekvapuje, šokuje a dojma. Rozhodne si nenechajte túto knihu ujsť.

Lucia Kulihová

Daniela Steel

Sveták

Bratislava, Ikar 2009
Preklad Tamara Chovanová

Psychiatrička so špecializáciou pre deti a mladistvých Maxine žila po rozvode s Blackom Williamsom s tromi deťmi v New Yorku. Bývalý manžel bol síce bohatý, milý, ale sa zaujímal len o zábavu, cestovanie, priateľky a domy, ktoré rekonštruoval alebo budoval po celom svete. Jednoducho – ako manžel zlyhal. Ako otec sa „objavil“ zopár ráz ročne a deti u neho vždy dosiahli, čo chceli, zahrnul ich darmi, výletmi a zas sa stratil na dlhšie z ich života. Napriek tomuto životnému štýlu zostali s Maxine priateľmi. Na každodennú výchovu detí však zostala sama spolu s vernou pomocníčkou a opatrovatelkou Zeldou. Neraz úlohu matky a lekárky zvládala iba s vypätím síl a na osobný život jej nezostal čas ani sila. Raz však stretla lekára Charlesa – pravý opak bývalého manžela. Bol zodpovedný, seriózny, vždy ochotný pomôcť a navyše ich spájala oddanosť k svojej profesii – medicíne. Deti však nového priateľa neprijali s radosťou a každé z nich „bojovalo“ svojimi zbraňami. Napriek zjavnému odporu detí sa Maxine rozhodla, že sa za Charlesa vydá. Tento krok jej schválil aj Black, ktorého Charles nemá rád a podozrieva snúbenicu, že s ním udržiava vzťah. Situácia sa ale nečakane zvrtna a životné osudy hlavných protagonistov sa celkom zmenia.

–lč–

Charlotte Link

Hviezdy Marmalonu

Bratislava,
Slovenský spisovateľ 2009
Preklad Miroslava Bajusová

Dej sa odohráva v Anglicku v 16. storočí za búrlivého obdobia vlády Henricha VIII. Mary Askewová, hlavná postava raného románu Charlotty Link, vyrástla v ťažkých životných pomeroch. Jej domovom je zanedbaný chudobinec v Shadow Eyes nachádzajúci sa v najtmavšej uličke v dedine. Nebola to však len špina a chudoba, ktoré Mary sťažovali život, ale najmä kruté rodinné pomery, násilný brat a otec, neprajná sestra a zatrpknutá matka. Na rozdiel od svojich súrodencov sa Mary nechce zmieriť so svojím osudom a celý život prežiť v takýchto biednych pomeroch plných krutosti a násilia. Jedinou oporou v jej zdanlivo bežnej živote je jej priateľ Frederic, ktorý býva na statku Marmalon. Len on jej dodáva odvalu a silu vzoprieť sa osudu a bojovať za lepší život. Frederic si ju chce vziať a plánujú spoločnú budúcnosť na Marmaloni. Odchádza však na štúdiá s príslubom, že sa o šesť rokov vráti a potom sa vezmú. Mary sa zrúti celý svet, upiera sa k jedinej myšlienke, na budúcnosť s Fredericom. Je však ctiziadostivá a bystrá a rozhodne sa svoje čakanie naplno využiť. Krása, inteligencia a ctiziadost jej umožnia vymaniť sa z ponižujúcich životných pomeroch. Snaží sa odpútať od svojej rodiny a nastúpiť do služby k mladej šľachtickej lady Cathleen. Keď sa lady vydá, odchádza s ňou a jej komornou do Londýna. Tam začína pre Mary nová životná etapa. Túži po bohatstve a nezávislosti. Nevedome sa tak zapletie do dramatických udalostí vrážd a intrig a musí sa učiť z vlastných chýb. Stáva sa z nej praktická žena konajúca vo svoj prospech.

Charlotte Link sa narodila v roku 1963 vo Frankfurte nad Mohanom a je jednou z najúspešnejších nemeckých spisovateľiek súčasnosti. Svoju

úspešnú spisovateľskú kariéru začala práve románom *Hviezdy Marmalonu* (1987). Jej psychologické romány sa pravidelne objavujú v rebríčkoch najpredávanejších kníh. Viaceré jej romány boli aj sfilmované. *Hviezdy Marmalonu* je jej prvý román preložený do slovenčiny a dúfajme, že budú nasledovať aj ďalšie.

Michaela Geisbacherová

Gabriela Alexová

Trojka

Bratislava,
Vydavateľstvo Slovart 2009

Tri ženy, tri životy. Dorota, Hana, Lujza. Každá so svojím príbehom. Priateľky so svojimi túžbami, tajnosťami a hlavne partnermi a odvážnymi sexuálnymi zážitkami. Príbeh Doroty, ktorá je matkou, manželkou a milenkou. Nespokojná a ponižovaná v manželstve si nájde počas školenia pôrodnej asistentky milenca, s ktorým prežíva najšťastnejšie chvíle. Je ochotná podriaďiť sa doslova vo všetkom jeho sexuálnym chutkám, nevidiac, že je pre neho len akousi hračkou. Stáva sa milenkou nielen svojho Richarda, ale na jeho návrh i milenkou jeho priateľa Matúša. Nevie však, že Richard rád experimentuje a každú „hračku“ onedlho odloží. Z dôveruje sa svojej tehotnej priateľke Hane. V práci v nemocnici, kde pracuje ako pôrodná asistentka, spoznáva mladú 24-ročnú tehotnú Lujzu.

Hana je v ôsmom mesiaci tehotenstva, očakáva dcéru Luciu, rozpadáva sa jej manželstvo s Petrom. Po rokoch manželstva si Peter akosi pričasto viac všima chlapov ako ženy a nájde si priateľa Janíka. Hana si nájde priateľa na nete, s ktorým často mailuje. Mailovú lásku prekazí Hanin pôrod. Narodí sa jej mŕtvy syn a útechu hľadá u Doroty.

Vzťahy sa naďalej zauzľujú, až starosta v rozhlase vyhlasuje tretí povodňový stupeň... Morálna a emocionálna povodeň však už spôsobila katastrofu s nedeľnými škodami.

Andrea Dénešiová

Tamara Tainová

Je to inak, mami...

Bratislava, Evitapress 2010

Autorka sa svojím debutom búri proti nezmyselným konvenciám, preto určite zasiahne mnohých čitateľov na citlivom mieste. Prichádza s témou pokrivenej morálky, ktorá má za následok, že niektorí ľudia sa od homosexuálov bezdôvodne odvracajú. Hlavný hrdina Boris je gay. Konzervatívne tlaky okolia, obavy z reakcií jeho rodiny a priateľov a z možného ublíženia spôsobeného jeho priznaním mu narúšajú jeho vnútorný svet. Žije ako väčšina jeho rovesníkov – má svoju prácu, obľúbených kolegov. Jeho emocionálny vesmír je však oveľa bohatší. Musí sa vyrovnávať s väčšími porovnaniami, ako by si kto pomyslel. Borisov priateľ Marko mu sčista-jasna oznámi, že sa bude ženit, čím chce zamaskovať svoju skutočnú orientáciu. Boris nedokáže pochopiť jeho zradu. Ešteže má pri sebe verných priateľov – sympatickú Sofi, prítiažlivého kolegu Leoša a svoju chápujúcu mamu. Našťastie sa Boris onedlho zoznámi s lekárom Michalom a zdá sa, že konečne našiel svoje vytúžené šťastie. Život však nie je ako v rozprávke a môže sa zmeniť behom sekundy. Posolstvo knihy najlepšie vystihujú slová jej autorky: „*Celá kniha je skrytým alebo otvoreným pranievaním nezmyselných predsudkov, nerozumných emócií a nesprávnych životných rozhodnutí uskutočnených pod tlakom okolia, či len zo zbabelosti...*“

Marek Zákopčan

Výtvarníčka Jana Zaujecová (nar. 1977) zaujímavou prepajou výtvarné a básnické umenie. Do svojich textilných výtvarných objektov, na ktoré používa ako materiál ovčie rúno, adjustovala texty poetky Anny Amadiny a Daniela Heviera. Túto svoju tvorbu prezentovala na výstave *Pretvoriť rúnom* v Galérii P. M. Bohúňa v Liptovskom Mikuláši (september 2009– november 2009).

• Rúno ako prírodný materiál si spájame skôr s ľudovou remeselnou zručnosťou ako s poéziou. Čo vás inšpirovalo, aby ste rúnom prepajili výtvarné a slovesné umenie?

– Ovčie rúno pretvorené do autorскеj plsti najvýstižnejšie pomenúva to, čo sa snažím do mojej tvorby vložiť. Snažím sa použiť v tvorbe minimum výrazových prostriedkov pre čistotu a silu kontextu, čo mi práve plst z ovčieho rúna umožňuje. Nesie symboliku v materiáli samotnom.

Najčastejšie ho používam v bielej a hnedej prírodnej farbe. Dá sa s ním narábať dvojzmerne i plasticky. Spolu s dielami vystavujem poéziu, ktorú adjustujem práve na ovčom rúne, čo jej dáva nový rozmer. Texty diela dopovedávajú a robia ich „jasnejšími“, či „hlbšími“. Šifrujú vložený metaforický význam.

• Prečo ste si vybrali texty práve Anny Amadiny a Daniela Heviera, čím sú vám blízke?

– Básne Anny Amadiny ma neraz oslovili, podnietili k tvorbe a možno i intuitívne pomenovali významy v mojich dielach. V niečom sa tak naša tvorba prekrýva.

S Danielom Hevierom som sa tvorivo stretla na 1. medzinárodnom výtvarno-literárnom sympóziu *Ora et Ars* na Skalke pri Trenčíne, kde

poézia kráčala s výtvarným umením v jednej ruke. Jeho texty dotvárajú jedno dielo práve z tohto sympózia.

• Ako sa vzájomne umocňuje obraznosť výtvarnej reči s metaforickou poéziou?

– Vzájomným pôsobením vytvárajú priestor na uvažovanie. Môže nastať zaujímavé prepojenie: poéziu potom možno čítať výtvarne a na výtvarné dielo možno nahliadať poeticky.

Foto Jozef Česla

Slovenská architektúra

150 tvorivých osobností súčasnej architektúry

Editorka Darina Lalíková

Bratislava, Vydavateľstvo Eurostav 2009

Denne sme všetci v bezprostrednom styku s architektúrou a napriek tomu (alebo práve preto?) si už takmer ani neuvedomujeme jej vplyv na náš život. A ak, sotva vnímame, že architektúra, ktorá nás obklopuje, má aj svojich tvorcov, ktorí vložili svoju invenciu, vedomosti a skúsenosti do diela, ktoré nám spoluvytvára životné prostredie.

Možno zo školských lavíc, alebo z médií nám niečo hovoria mená Jurkovič, Harminc, Belluš, Svetko alebo Matušik. Ale autorov súčasných architektonických diel pozná len malý okruh odborníkov, hoci aj širšia verejnosť by mala mať o nich k dispozícii relevantné informácie.

O vyplnenie tejto medzery sa usiluje publikácia, ktorej odbornými garantmi boli Matúš Dulla, Štefan Šlachta a Juraj Šujan. Prináša chronologický prehľad diela a prác 150 vybraných súčasných slovenských architektov. V abecednom poradí je konkrétne architektovi (architektke) venovaná vždy jedna strana, prípadne dvojstrana, ak je predstavovaná tvorivá dvojica spoločne. Jednotná štruktúra informácií, spojená s pevným, prehľadným grafickým layoutom potvrdzuje jasný dokumentačný zámér a charakter publikácie. Konceptu textu, ktorá je členená v štruktúre: filozofia tvorby, výber z realizácií, bibliografia, dopĺňajú podstatné biografické údaje. Takúto základnú šablónu každej strany publikácie obrazovo dotvárajú osobné fotografie

architektov a 3 – 4 fotografie z ich vybraných diel.

Slovenská architektúra je záslužným pokusom o zmapovanie a zviditeľnenie podstatnej časti aktuálnej architektonickej scény, ktorá publicitu tohto druhu istotne potrebuje. Hlavným prínosom je predovšetkým cenná dokumentačná a faktografická práca, ktorá v tomto prípade pred-

stavovala zhromaždenie veľkého množstva informácií a materiálov o jednotlivých architektoch. Je základom postupného budovania databázy a jej možného následného elektronického spracovania, ktoré sa pre túto oblasť len veľmi pomaly formuje. V tomto kontexte môžeme chápať aj výber 150 architektov.

Vytvárajú základný register tvorivých osobností, ku ktorým by sa v budúcnosti priradili aj ďalší.

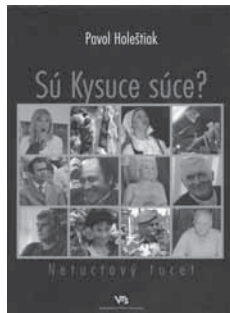
Slovenská architektúra je v publikácii prezentovaná prostredníctvom komplexného pohľadu na dielo jej tvorcov – architektov, na ktorých sa pri bežnej medializácii vo väčšine prípadov zabúda. V tomto smere spĺňa záslužnú priekopnícku osvetovú úlohu s jasným cieľom – zviditeľňovať nielen slovenskú architektúru, ale aj jej tvorcov. Pevná štruktúra grafického layoutu a kvalitné knižné spracovanie prispieva k prehľadnosti, jasnej orientácii, čitateľnosti a celkovej kultivovanosti publikácie.

Doc. Ing. arch. Andrea Bacová, PhD.

Pavol Holeštiak Sú Kysuce súce? Netuctový tucet

Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2009

Publikácia predstavuje formou rozhovorov nielen umeleckú činnosť osobností Kysúc, ale približuje aj ich životný údel a svetonáhlad. Speváčka Marcela Laifarová pokladá za nesmiernu devízu vzťah k svojim koreňom, predkom. Pre nitrianskeho sídelného biskupa Mons.

Viliama Judáka, rodáka z dnes už zatopenej východokysuckej dedinky Harvelka, je rodisko „pevný bod, súbor mravných hodnôt, taký kultúrny kód“, ktorý nosí stále so sebou a meria ním aj dnešný zložitý a protirečivý svet. Jeho patriotizmus vychádza z rodinného, domáceho, dedinského i regionálneho vzťahu k vyššej hodnote, ktorou je národ slovenský, Slovensko. Slovenská folklórna speváčka Helena Zahradníková potvrdila, že je Kysučanka telom, dušou i srdcom. Kráľ kysuckých rozprávok a mýtov, maliar Ondrej Zimka, odkrýva prameň majstrovtvých motívov. Ján Podmanický, dnes tridsaťdvaročný poslanec NR SR a starosta Starej Bystrice, sa stal pred siedmimi rokmi najmladším starostom na Slovensku, pričom sa zaslúžil o súčasný výzor najprekvitajúcejšej obce v našej krajine. Okrem iného je aj autorom štyroch vcelku komerčne úspešných kníh. Prvý poltucet netuctových osobností uzatvára lekár, spisovateľ, bývalý minister kultúry a najnovšie generológ Ivan Hudec. Druhú polovicu knihy otvára ďalšia významná osobnosť Kysúc, slovenská literárna vedkyňa, spisovateľka, publicistka, germanistka, slavistka a vedúca vedecká pracovníčka Ústavu svetovej literatúry SAV Mária Bátorová. Životná skúsenosť ju naučila, že „dejiný sa utvárajú denne, našimi rozhodnutiami, vznikajú z celkom malých, obyčajných vecí, ktoré sa spätne inak vidia a najmä inak posudzujú“. Za ďalšou osobnosťou nás autor knihy zaviedol do srdca Rajeckej Lesnej, kde je vystavené unikátne rezbárske dielo – pohyblivý slovenský betlehem, umiestnený v Dome Božieho narodenia vedľa kostola. Za jeho vznikom stál dekan, kanonik, slovenský vlastenec Pavol Šadlák. Pri rezbárskom umení zostávame aj na nasledujúcich stranách, zoznamujeme sa so sochárom Gustávom Švárikom. Nuž a konečný tucet netuctových osobností z Kysúc uzatvárajú: športovkyňa Anna Balošáková, majsterka sveta v behu na 100 km, náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky, generál slovenskej armády Lubomír Bulík a Pavol Švancár, známy autor kreslených humorných karikatúr.

Ján Gallik

Will Pryce Mistrovská díla světové architektury

Vydavateľstvo Slovart 2009
Preklad Jana Novotná

Okrem fotografií nástojčivo vyžarujúcich vzťah človeka k prostrediu, hoci sú na nich výlučne budovy, prichádza Pryce s výnimočne čistým a veľmi zrozumiteľným, ale čitateľa nepodceňujúcim textom. Iba na začiatku vysvetľuje: „Nie je také jednoduché vyjadriť, čo robí stavbu majstrovským dielom. V kontexte tejto knihy sú majstrovské diela tie, ktoré som sa rozhodol nazvať mimoriadnymi pre estetické úspechy architektonického dizajnu. Ich krásu však nie je iba krásou fasády. Architektúra sa meria tým, ako dobre uspokojuje praktické potreby a ako ich presahuje, aby poskytla konkrétnu formu na širšie myšlienky a hodnoty vlastnej kultúre, ktorá ich vytvorila. Najkrajšie stavby na svete nie sú rozložené rovnomerne chronologicky ani geograficky.“

Pryce svojim dielom, ústretovým aj voči laikom, umožňuje pochopiť význam veľkej architektúry pre obyčajných smrteľníkov aj pre jednotlivé kultúry. A hoci by kniha pokojne mohla byť byť v istom zmysle učebnicou, zanechá aj v človeku, ktorý sa do nej zahľadí „len tak“, pocit takmer identický s tým, aký sa ho zmocní, keď z vedomia vytesní všetok balast a nechá na seba pôsobiť len slávnosť architektúry.

– mm –

Vladimír Ondruš Atentát na nežnú revolúciu

Bratislava, Ikar 2009

Historici dobre vedia, že pre nedostatok poznatkov o všetkých súčiniteľoch sa najmladšie dejiny spracovávajú pomerne ťažko, najmä minulosť politiky štátu je komplikovane uchopiteľná. Medzi prvých vykladačov novodobej histórie často patria sami aktéri, protagonisti so svojimi spomienkami, názormi a interpretáciami. Jedným z tých, ktorí sa podujali zmapovať dvadsaťročnú históriu, je aj Vladimír Ondruš, jeden z protagonistov Novembra 89. Vo svojej knihe *Atentát na nežnú revolúciu* čiastočne čerpá z vlastnej empirie, čiastočne z dokumentov, článkov a diel, ktoré medzičasom „vyplávali na povrch“.

Ondrušova koncepcia knihy je postavená predovšetkým na poznatkoch, do značnej miery získaných sprostredkované, a dodatočne uvedených súvislostiach, menej už na zažitom, pretože ťažiskom diela sú práve udalosti a deje, ktoré pre zaneprázdnenosť inými náročnými úlohami v čase, keď sa odohrávali, vnímal neraz iba zlomkovito. To má svoje prednosti i zápory. Dodatočným sceľovaním súvislostí a korelácií a čiastočným odstupom sa mu darí vo väčšine podstatných hodnotení udržiavať si objektivitu, hoci predovšetkým osobnostné preferencie a sympatie sú zreteľné (napríklad mocenské ambície Václava Klauza uvádza „v priamom prenose“, kým podobné aspirácie Václava Havla iba vyplývajú z kontextu). Na druhej strane menšie množstvo informácií z prvej ruky núti autora viac uvádzať hypotézy ako viacnásobne overené fakty. Najväčším plusom, ako to už obvykle pri takýchto dielach býva, sú poznatky získané autopsiou, keďže autor bol in medias res pri ťažiskových rokovaníach a dejoch. Nových pohľadov do zákulisia či potvrdení tušeného (nedodrzaných dohôd, zhôd okolností, tušených rozkolov, politických gest a iné) je našťastie dosť, takže ani nezávislý historik publikáciou sklamaný

PhDr. Lubomír Guzi, PhD.: Formovanie Ruska ako mnohonárodnostného štátu, jeho zahraničná politika, zabezpečenie štátnej bezpečnosti, spoločnosť

Prešov, FF PU Prešov 2009

Dejiny každého štátu predstavujú neopakovateľný etnokultúrny fenomén, ktorý poskytuje mimoriadne bohaté zdroje ponaučenia pre súčasníkov. V plnom rozsahu to platí o histórii Ruska, zvlášť keď si uvedomíme zložitý a dramatický vývoj a zásadné zmeny, ktorými Rusko prechádza v ostatnom dvadsaťročí. Desiatky etnických celkov (podľa niektorých údajov je v súčasnom Rusku 189 etnik) – od Pobaltia a Karpát na Západe, cez juhorské stepy, Kaukaz, Strednú Áziu, Sibír, Ďaleký východ a dokonca až po Severnú Ameriku, teda okolo 10 tisíc kilometrov zo západu na východ – bolo začlenených do stáročného, komplikovaného a veľmi dynamického etnokultúrneho pohybu. Vďaka autorovej analýze si presnejšie uvedomujeme zložitú medzietnických vzťahov a konfliktov na postsovietskom časopriestore. Keď pravidelne evidujeme istý stupeň napätia medzi dnešným Ruskom a Ukrajinou, Pobaltím, Kaukazom a inými regiónmi bývalého ZSSR, tak si uvedomujeme silu historického determinizmu.

Cenným prínosom monografie je aj bohatá bibliografická základňa. Autor zhromaždil pomerne veľa vedeckých, odborných a iných zdrojov, ktoré umožňujú rozšíriť obraz ruskej histórie. Záujemcovia o históriu Ruska si môžu obohatiť vlastné vedomosti aj vďaka tomu, že v monografii sú využité mnohé zahraničné publikácie posledných rokov. V novom svetle sa skúmajú mnohé stránky najmä prelomových etáp ruskej minulosti. Len epizodicky môžeme

nebude. Nehovoriac o laikoch, ktorých informačná zasytenosť býva spravidla ešte nižšia.

Vladimír Ondruš poňal svoje dielo ako komentovaný opis príbehu zrodu a zániku občianskych iniciatív, ktoré prekvapujúco zvrhli jeden režim, aby sa pri formovaní nového, nepoučení jakobinstvom predchádzajúcich revolúcií, rozplynuli. Za najväčšiu chybu, ktorej sa iniciatívy dopustili, považuje neuvážené spustenie lustrácií. Nestali sa uzdravujúcim liekom pre spoločnosť, ale rozšírila sa nová nákaza, ktorá nivočí mnoho razy aj nevinných v Českej republike a, ako dokazuje autor, predovšetkým na Slovensku. Záverečné kapitoly venuje autor príkladom z praxe účinkovania neústavného zákona o zriadení a činnosti Ústavu pamäti národa. Škandalizovanie čestných ľudí, ktorí sa nie vlastným zavinením či za pokusy „vybabrať“ s totalitnou mocou, ocitli na lavici vopred odsúdených, zničilo vieru väčšiny obyvateľstva v ideály proklamované na námestiach a podnietilo k čoraz väčším straníckym rozbrojom a skepticizmu voči možnostiam dosiahnuť demokratickú slobodu. Vladimír Ondruš preukázal vo svojom diele občiansku statočnosť, keď v súlade s proklamovanými ideami prvotnej Verejnosti proti násiliu otvorene pomenúva novodobých lustráčnych „normalizátorov“, hoci s mnohými ho – povedané diplomaticky – dodnes spájajú nadštandardne dobré vzťahy.

Atentát na nežnú revolúciu je teda dielom, ktoré si oprávnenne zasluhuje pozornosť. Možno mu predpovedať aj mediálne výraznú odozvu. Ak by sa však táto predpoveď nenaplnila, zrejme to bude znamenať, že naša viera v duchovnú a mravnú obrodu spoločnosti klesla pod bod mrazu.

Michal Schuster

spomenúť vzťahy Alexandra Nevského a Mongolov, štátotvornú a zároveň dramatickú činnosť cára Ivana IV. Hrozného, „otváranie okien do Európy“ za Petra Veľkého a činnosť Lenina a jeho mužov. Z filologického hľadiska zaujmú najmä mnohé etnokultúrne rusizmy v texte monografie. V mnohých prípadoch ide o bezekvivalentné jazykové jednotky, ktoré predstavujú lingvokultúrny kód neopakovateľnosti a svojbytnosti každej etnokultúry. V tejto súvislosti sa zákonite vynára otázka o možnostiach ich prekladu. Autor správne poukazuje na zásadnú úlohu jazyka v historickom procese a pripomína, že najväčší ruskí reformátori Ivan IV., Peter I. a Lenin priamo zasahovali do normatívneho vývoja ruského jazyka. Osobitnú pozornosť si zaslúžia rozbor ruskej diplomacie a najmä pôsobenie a úloha ruských bezpečnostných a tajných služieb v ruských dejinách. Zrejme najviac čitateľa zaujmú príbehy jednotlivých predstaviteľov sovietskej rozviedky, ktoré majú značný aktualizujúci potenciál. Osudy takých osobností, ako F. Dzeržinskij, G. Kotovskij, N. Machno, R. Sorge, J. Sverdlov a mnohých ďalších sú v značnej miere zosobnením osudu Ruska a jeho ľudí. V ich príbehoch vidíme obrovskú drámu miliónov obyvateľov Ruska, ktorí takisto vyvíjali enormnú aktivitu, aby zmenili svet. Monografia PhDr. L. Guziho, PhD. je výsledkom viacročnej analytickej práce autora, cítiť v nej hlbokú zainteresovanosť v ruskej histórii.

Jozef Sipko

JUBILANTI

od 3. do 16. marca

- 3. 3. 1950 – Ján TAZBERÍK, básnik, literárny kritik
- 5. 3. 1930 – Ladislav FRIČOVSKÝ, básnik, prozaik
- 8. 3. 1934 – Ján SOLOVIČ, dramatik
- 8. 3. 1955 – Peter VALČEK, prozaik, esejista, scenárista
- 9. 3. 1954 – Dana PODRACKÁ, poetka, esejistka, spisovateľka pre deti
- 11. 3. 1924 – Jozef TOMKO, kultúrny historik
- 11. 3. 1941 – Jozef MOKOŠ, básnik, spisovateľ pre deti
- 13. 3. 1938 – Jozef ZBIHLEJ, básnik
- 13. 3. 1949 – Eva TKÁČIKOVÁ, literárna historička
- 14. 3. 1948 – Dušan MIKOLAJ, prozaik, esejista
- 14. 3. 1951 – Gabriela ROTHMAYEROVÁ, prozaička, esejistka
- 15. 3. 1938 – László CSELÉNYI, básnik, prekladateľ
- 15. 3. 1967 – Veronika ŠIKULOVÁ, poetka, prozaička
- 16. 3. 1943 – Milan LECHAN, básnik, aforista a spisovateľ pre deti
- 16. 3. 1957 – Ján PETRÍK, básnik, dramatik

OPUSTILI NÁS

• Eva KOVÁČOVÁ

(14. 7. 1951 – 12. 2. 2010)

– poetka, pôsobila vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ a v redakcii denníka Pravda. Časopisecky debutovala veršami publikovanými v Novom slove, knižne sa predstavila básnickou zbierkou *Striedavo oblačno* (1973), po ktorej nasledovali knižky intímnej, prírodnej a spoločenskej lyriky, odrážajúce generačné pocity – *Zastavenie v čase* (1978) a *Vážne vášne* (1982). Autorsky participovala na obrázkovo-poetickej publikácii *Rimavskou dolinou* (1991). Vydala aj autobiografickú prózu *Príbeh Evy Šelmecovej* (2005).

• Svetoslav VEIGL

(24. 12. 1915 – 17. 2. 2010)

– predstaviteľ katolíckej moderny, básnik a rímskokatolícky kňaz, člen Spolku slovenských spisovateľov a františkánskej rehole (občianskym menom PhDr. Ferdinand Veigl). Jeho prvé diela nesú znaky neosymbolizmu a mysticizmu – *Cestami vetrov* (1938), *Výstup na horu Tábor* (1939). V nasledujúcich lyrických súboroch sa zamerával na mravné a sociálne rozpory skutočnosti – *Menom Ťa neviem osloviť* (1941), *Kvety na troskách* (1945), *Volanie z dialky*, (1946). Zbierka *Láska a smrť* (1946) je klenot ľúbostnej poézie a unikátnym spôsobom posúva myšlienkové i tvarové horizonty modernej slovenskej poézie. Po dvadsaťročnom nútenom publikačnom odmlčaní sa autor verejnosti prihovril knihou *Mesto na návrší* (1968), v ktorej vyjadril znepokojenie nad reálnou možnosťou záhuby ľudskej civilizácie. Nasledovala ďalšia dvadsaťročná neobrovoľná prestávka, ktorú ukončil v roku 1988 výber z jeho tvorby *Pred ružou stojím nemý* (zostavil Štefan Moravčík). Ďalším edičným projektom je výber náboženskej poézie doplnený o nepublikované básne *Jemu jedinému* (1990). Čitateľský ohlas si získali aj ďalšie tituly, v ktorých autor z kresťanského hľadiska zdôrazňuje radosť zo života a z jeho základných hodnôt. V roku 2000 vyšiel výber z autorovej celoživotnej tvorby *Nerušte túto ružu*. Kritické stanovisko k etickým problémom spoločenského vývoja rezonuje v zbierke *Svetelný periskop* (2004). Súborné dielo Svetoslava Veigla vyšlo v rozsiahlom vydaní *Keď anjel v tebe spieva* (2006).

–pj–

OBJEDNÁVKA

Objednávam si dvojtyždenník **KNIŽNÁ REVUE** na rok 2010 od čísla Cena jedného čísla je 0,35 €, dvojčíslo 0,70 €. Predplatné 9,10 €.

Meno:

Priezvisko (organizácia):

Ulica:

Mesto:

PSČ:

Podpis:

Vyplnený objednávkový lístok pošlite na adresu: Knižná revue, Nám. SNP 12, 812 24 Bratislava e-mail: krevue@litcentrum.sk

Skláňam sa pred dobou a dokumentmi o nej

Rozhovor s literárnym historikom a kritikom Tomášom WINKLEROM

PhDr. Tomáš Winkler, PhD., narodil sa 3. januára 1940 v Lopeji. Po skončení Vysokej školy pedagogickej v Bratislave, odbor slovenčina – dejepis, pracoval v Matici slovenskej v Martine – v Literárnom archíve, potom sa stal riaditeľom Národnej knižnice MS. Bol zástupcom šéfredaktora týždenníka *Matičné čítanie*. Pre svoje politické postoje koncom šesťdesiatych rokov musel z pracoviska odísť a nesmel publikovať. Zamestnal sa ako ošetrovateľ v psychiatrickej liečebni, po dvoch rokoch ako dopravný dispečer v podniku Váhostav na priehrade Liptovská Mara. Od roku 1980 bol redaktorom vydavateľstva Osveta v Martine, kde redigoval zdravotnícku literatúru. Po novembri 1989 sa stal vedeckým tajomníkom MS, neskôr zároveň aj zakladateľom a šéfredaktorom Slovenských národných novín, následne zástupcom šéfredaktora Slovenských národných novín a zástupcom šéfredaktora mesačníka Slovenské pohľady. V súčasnosti pôsobí ako riaditeľ Slovenského literárneho ústavu MS.

• Vaším knižným debutom je dvojzväzková monografia *Matica slovenská v rokoch 1919 – 1954* (1971). Súhrnnejší pohľad na dejiny inštitúcie poskytuje monografia *Matica slovenská* (2003), stáli ste na čele jej autorského kolektívu. Mohli by ste priblížiť čitateľom Knižnej revue, prečo ste si vyše tridsať rokov predtým, navzdory časovej postupnosti, vybrali práve tento časový úsek?

– Roky „prvej“ Maticy slovenskej, teda jej pôsobenie v rokoch 1863 – 1875 spracovali Július Botto i Andrej Mráz. To, čo o nej napísali, obstoja dodnes. Chýbal však obraz Maticy slovenskej v rokoch 1919 – 1954, a to z jednoduchého dôvodu: na jej smerovaní sa podpísali také významné osobnosti, ako boli Jozef Ciger Hronský, Jozef Cincík, Stanislav Mečiar, František Hrušovský, Ľudovít Novák a ďalší. Všetci boli na zoznamoch komunistickej totality vedení ako zakázaní autori. To bol dôvod, že sa o Maticu slovenskej nesmeli písať, prípadne sa mohli podávať len negatívne referencie. Koncom šesťdesiatych rokov sa pomery trochu zlepšili a aktuálnou spoločenskou potrebou bolo napísať pravdu o Matici slovenskej. Spoločenská naliehavosť tejto úlohy bola citelná už pri storočnici založenia roku 1963, ale vtedy ešte čas na nejakú väčšiu syntézu nedozrel. Napokon ani pri koncipovaní svojej monografie som nemal istotu, že vyjde v mnou zamýšľanej podobe. V rokoch normalizácie patrila medzi zakázané publikácie, kataloizačné lístky boli vyradené, citovala sa bez mena autora a pod. Je to prvá práca, v ktorej sa píše o zákaze činnosti Maticy slovenskej v období tesne po druhej svetovej vojne do roku 1954. Keď som ju písal, neexistoval ešte archív Maticy slovenskej, prehŕňal som sa v kópách rôznych dokumentov, robil výpisky. Myslím, že sa mi napriek tomu, že som zápasil s časom, podarilo rekonštruovať pomerne dobrý, ale najmä pravdivý obraz Maticy slovenskej. Dva zväzky publikácie vyšli ešte na začiatku normalizácie. Vtedy ešte nebolo jasné, kto bude obehovať kádovania. Nebolo ľahké napísať, že komunisti zrušili Maticu slovenskú ako nepotrebnú inštitúciu a že sa ju podarilo v roku 1954 zachrániť ako národnú knižnicu a knihovedný ústav. Publikácia *Matica slovenská. Dejiny a prítomnosť* (2003) poskytuje súhrnný, zrejme veľmi potrebný pohľad na Maticu slovenskú. Aj preto sa v pomerne krátkom čase vypredala.

V nedávnej minulosti sme organizovali viaceré vedecké semináre k jednotlivým osobnostiam Maticy slovenskej. Ukázalo sa, že do maticných dejín treba ešte všeličo dopísať, ich úplný obraz ešte nie je hotový, zrejme ho bude tvoriť už mladšia generácia, ktorá k nám súčasníkom možno bude kriticky nemilosrdná.

• Dve knižky ste venovali Jozefovi Miloslavovi Hurbanovi. Nesporne veľká osobnosť slovenských dejín; napriek tomu – prečo práve táto voľba?

– Aj knižky o Hurbanovi – *Perom a mečom* (1982, 2. vyd. 1997) a *Život zvoniaci činom* (1988) – boli motivované spoločenskou potrebou. Literatúra o Štúrovi bola už hojná, o Hodžovi napísal dobrú monografiu prof. Hučko, o Hurbanovi bola k dispozícii len staršia literatúra, poplatná dobe, navyše nedostupná.

A v archíve Maticy slovenskej, kde ma na začiatku normalizácie „načas“ odložili, bola obrovská Hurbanova literárna pozostalosť; tá priam provokovala „zahryznúť“ sa do tohto materiálu a vydať svedectvo o Hurbanovi. Treba povedať aj to, že Hurban bol zakladateľom maticného archívu, práve on na výborových zasadnutiach vyzýval všetkých, aby zbierali dokumenty a potom ich odovzdávali Matici slovenskej. On prvý šiel príkladom. To bol dôvod, že som sa jednoznačne rozhodol pre Hurbana. Som rád, že som tak urobil, i keď vydanie tejto knižky bolo spojené s veľkými problémami v súvislosti s mojim zákazom publikovania. Rukopis dlhšie ležal odložený, veru som už aj stratil nádej, že vyjde. Pomohol baťko Mináč ako „superlektor“, a tak knižka *Perom a mečom* uzrela svetlo sveta vo vydavateľstve Tatran. Odporúčajúcimi posudkami jej k životu pomohli aj Rudo Chmel a Karol Rosenbaum. Vďaka im za žičlivosť.

• Ďalšiu monografiu ste venovali Jozefovi Škultétymu (*Jozef Škultéty – svedok čias minulých*, 2003). Človeku, ktorý si pamätal založenie Maticy slovenskej a prežil dve svetové vojny. Človek – epocha... ako ste pracovali s materiálom, keď ste ho chceli dostať a dostali do jednej knižky?

– Medzi mojim Hurbanom a Škultétyom leží takmer štvrtstoročie. Knižka o Škultéty je skôr popularizačného charakteru a možno ju priradiť k tým, čo tu už boli skôr. Motivovaná bola Škultétyho jubileom, ale k napísaniu monografie by však bola potrebná vedecká motivácia – napísať dôkladnú monografiu o tejto výnimočnej osobnosti slovenskej kultúry, literatúry, dejín, jazykovedy a pod. Škultétyho dielo sme vydali, v stručnom výbere aj jeho korešpondenciu, o jeho živote a diele máme len „popularizačné výstupy“, a to je málo. Budúci bádateľ má k dispozícii bohatú korešpondenciu, okolo desiat tisíc listov a ďalší materiál. Na napísanie dokonalejšieho diela je potrebná náležitá vedecká erudícia vo viacerých vedných disciplínach, aby sonda do Škultétyho diela bola čo najhlbšia. Ved on sám tu bol doslova „inštitúciou“; Škultétymu sme ešte veľa dlžní. A je tu ešte nielen jeho dielo, ale aj život. Chýba nám jeho skromnosť a pracovitost, najmä však pracovitost.

• Ste autorom šiestich biografických knižiek. Ide o žánr pohybujúci sa na hranici beletrie a faktografie. Prechod z jednej do druhej oblasti je svojím spôsobom fascinujúci – predsa však – vedeli by ste povedať, čo má u vás pri tvorbe takto zameraných diel prednosť – fiktívne alebo dokumentárne?

– Už som sa bol viackrát vyznal, že sa skláňam pred dobou, dokumentmi o nej. Mám svoj vzor – jednoznačne je to Stefan Zweig. Pravda, je to len méta, ktorej by som sa chcel aspoň dotknúť. Je provokujúci a inšpirujúci nielen pre našu generáciu, ale aj pre tých, čo prídu po nás. Ak hovorím, že uprednostňujem dokumentárne, predsa nemožno zahodiť fiktívne, pretože málokedy máme k dispozícii dokumenty, ktoré potrebujeme. Všeličo treba domyslieť, ale domyslieť tak, aby to bolo pravdivé.

• Koncom 50. a začiatkom 60. rokov 20. storočia ste študovali v Bratislave odbor slovenský jazyk – história. Bolo to práve v čase

myšlienkovovo-umeleckého kvasu okolo časopisu *Mladá tvorba*, Trnavskej skupiny a pod. Zasiaholo vás ako študenta toto dianie, alebo ste mali diametrálne iné záujmy?

– Mladú tvorbu sme čítali, ale akosi sme boli zahľbení do štúdiá, veľa času sme na iné ani nemali. Vydávali sme si vtedy, tuším dva roky, svoj časopis *Pedagóg*, robili sme ho „na kolene“ a bez akejkoľvek podpory, bol som pri tom, roboty bolo veľa. Vtedy získal diplom za pol roka či rok, ako to robia terajší „géniovia“, dcéry a synovia dekanov a prodekanov či akýchkoľvek iných akademických funkcionárov na Trenčianskej univerzite, nebolo možné. Takýchto študentov by zahňali už referentky na študijnom oddelení fakulty, ktoré všetko ustrážili. Po zlúčení Vysokej školy pedagogickej s Filozofickou fakultou UK v Bratislave som v priebehu štúdiá mal takých pedagógov, ako boli Stanislav Jóna, Štolc, Krajčovič, Ondruš, Mráz, Béder, Butvin, Golán atď., nedostali sme nič zadarmo. Ďakujem im za to.

• Profesionálne sa venujete predovšetkým štúdiu literatúry 19. storočia. Vnímate aj modernejšie dianie? Ktorí autori, či diela vás prípadne v poslednom čase oslovili?

– Nevie, či treba hovoriť o postmoderne, ale naozaj niektorým autorom a dielam mladých autorov nerozumiem. A nepochopím ani to, prečo ich za to ešte aj oceňujú. Mám však aj svojich autorov. Veľmi by som bol napr. rád, keby sa nezabudlo na takú vynikajúcu poetku, akou bola Margita Dobrovičová. Momentálne som dočítal ostatnú Kočanovu knižku.

• V románe *...dlho budeme mŕtvi* (2008) vypovedáte o dobách zaiste nelahkých – podobne ako viacerých iných prozaikov. Akú cenu má podľa vás tento návrat? Čo môže poskytnúť mladým ľuďom, ktorí to nezažili na vlastnej koži?

– Nechcem, aby to bolo „ponaučenie“, ale vypoved o dobe, že aj v časoch sociálnych istôt boli tu tisíce ľudí existenčne ohrozených a vydieraných, bez akýchkoľvek práv. Taká bola podoba „najspravodlivejšieho“ režimu na svete. Ale žili sme aj svoj život... Mladým ľuďom môže byť kniha výstrahou, aby nenaleteli rečiam mnohých politikov, ktorým ide len o dobro národa.

• Vráťme sa literárne do tohto obdobia. V čase zákazu publikovania ste s Petrom Štrelingerom vydali dve biografické miniatúry slovenských spisovateľov s názvom *Kto proti osudu* (1976, 1978) pod jeho menom. Aký je to pocit?

– Nebol to dobrý pocit, ale nič iné nebolo možné robiť. Toto „tajomstvo“ sme si ustrážili až do roku 1989, potom ho prezradil Peter Štrelinger, ktorý so mnou „viedol“ rozhovor

v Literárnom týždenníku. Teraz sme si knižky rozdelili „napoly“, v podstate je to aj pravda. Sám som sa ešte k biografickým miniatúram vrátil po roku 1989 a napísal som knižku *Čas pred nesmrteľnosťou*, ktorá hovorí o posledných chvíľach slovenských spisovateľov.

• Nasleduje otázka pre nečitateľov vášho románu, v ktorom ste mnoho naznačili. Desiat rokov (v podstate na vrchole tvorivých síl medzi tridsiatkou a štyridsiatkou; ak pripočítame redigovanie zdravotníckej literatúry, obdobie sa zdvojnásobí) ste pracovali/boli zamestnaní úplne „mimo fachu“ (ošetrovateľ v psychiatrickej liečebni, dispečer). Práve o tom píšete vo vašej knižke – predsa však – ak by ste mali zhrnúť – bolo niečo, čo sa oplatilo si odtiaľ odniesť, alebo celé obdobie vnímate ako úplnú stagnáciu?

– Všade žijú ľudia. Boli to pekné časy už aj preto, že sme boli mladí. Ako ošetrovateľ som pochopil veľa z ľudského utrpenia, na priehradách Liptovská Mara a Čierny Váh som pochopil, čo je to ťažká robota a zažil som odlúčenosť od rodiny. Osemhodinové pracovné zmeny boli len snom; často sme boli v robote aj 24 hodín. Vo voľnom čase som pomerne veľa čítal. Najhoršie bolo, že som nevedel, či to nebude naozaj doživotné. A v podstate o našich osudoch rozhodli stranícki hlupáci, ktorí sa aj teraz obšmietajú vo vysokých politických funkciách. Vraj sú sociálne citiaci, tak som to počul od jedného z nich v našom peknom Turci.

• V kontexte slovenskej kultúry ste známy predovšetkým ako autor literatúry faktu a biografickej prózy. Na aké zmeny, problémy, ťažkosti, úskalia ste narazili pri tvorbe prvej čisto beletristickej, aj keď o vlastné zážitky opretej, prózy? O sebe a svojich blízkych sa podľa mňa píše inak než o osobnostiach literatúry. Máte v pláne rozvíjať túto líniu vašej tvorby aj v budúcnosti?

– Prózu som sa pokúšal písať už dávnejšie, ale na písanie človek potrebuje slobodu. Nevedel som to bez slobody. Aj to bol jeden z dôvodov, že som sa venoval faktografickej literatúre. Začal som písať pokračovanie prózy *...dlho budeme mŕtvi*, prvá kapitola bola uverejnená v SP.

• Dozvedel som sa, že ste sa narodili v obci Lopej, ktorá je dnes súčasťou Podbrezovej. Lopej je známy každoročnými slávnosťami (24. apríla) na počesť svätého Juraja. Obec sa v stredoveku a ranom novoveku volala svätý Juraj, stojí v nej gotický kostol, ktorý prešiel barokovou prestavbou, vnútri ktorého sa nachádza obraz Svätý Juraj víťazí nad drakom, namaloval ho známy vynálezca Jozef Murgaš.

– Narodil som sa v Podbrezovej, ale matrika bola v Lopeji, tak mi ako miesto narodenia písali Lopej. Už som to nenechal, lebo s tým bolo veľa problémov, a tak som aj Jarovi Rezníkovi povedal, aby ma vo svojej knihe Túry do literatúry „nechal“ v Lopeji. Tu sme navyše neboli dlho, lebo po predčasnej otcovej smrti (zomrel 35-ročný pri operácii) sme sa presťahovali do Terchovej, kde sme cez vojnu vyhoreli do základov. K miestu svojho narodenia teda nemám bližší vzťah.

• Boli ste členom autorského kolektívu *Slovníka slovenských spisovateľov dvadsiateho storočia*. Na diele ste pracovali piati. Môžete nám prezradiť, podľa akého „kľúča“ ste si delili autorov? Boli nejaké názorové strety v zmysle, že jedného autora ste chceli spracovať viacerí?

– V podstate sme si zoznam autorov rozdelili na päť rovnakých častí a potom sme na pridelenom pracovali. Mne zostali posledné písmená abecedy. Okrem toho sme si ale aj vymieňali heslá. Ak mal niekto k doktorému autorovi bližší vzťah, mal možnosť heslo napísať. Všetko sme stihli v šibeničnom termíne.

Miloš Ferko

Foto Peter Procházka